

Sygn. akt I ACa 74/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lipca 2015 roku

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Joanna Walentkiewicz - Witkowska (spr.)

Sędziowie: SA Anna Beniak

SO del. Marek Kruszewski Protokolant: st. sekr. sąd. K. O.

po rozpoznaniu w dniu 15 lipca 2015 r. w Łodzi na rozprawie sprawy z powództwa **A. S.**

przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zadośćuczynienie, odszkodowanie, rentę i ustalenie na skutek apelacji obu stron od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 30 października 2014 r. sygn. akt I C 1715/08

I. z apelacji obu stron zmienia zaskarżony wyrok na następujący :

„1. zasądza od Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz A. S. :

a) kwotę 260.000 (dwieście sześćdziesiąt) tysięcy złotych tytułem zadośćuczynienia

z ustawowymi odsetkami od dnia 31 października 2014 roku do dnia zapłaty,

b) kwotę 105.240 (sto pięć tysięcy dwieście czterdzieści) złotych tytułem kosztów opieki;

c) kwoty po 5.270,61 (pięć tysięcy dwieście siedemdziesiąt i 61/100) złotych miesięcznie

tytułem renty za okres od dnia 1 maja 2008 roku do dnia 30 listopada 2008 roku, z ustawowymi odsetkami od dnia 18 marca 2009 roku do dnia zapłaty,

d) kwoty po 270,61 (dwieście siedemdziesiąt i 61/100) złotych miesięcznie tytułem renty

za okres od dnia 1 grudnia 2008 roku do dnia 31 marca 2009 roku z ustawowymi odsetkami od dnia 18 marca 2009 roku do dnia zapłaty;

e) kwoty po 270,61 (dwieście siedemdziesiąt i 61/100) złotych miesięcznie tytułem renty za okres od 1 kwietnia 2009 roku do 31 sierpnia 2009 roku, płatne w terminie do 10-go dnia każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat;

f) kwoty po 3.020,61 (trzy tysiące dwadzieścia i 61/100) złotych tytułem renty za okres

od dnia 1 września 2009 roku do dnia 31 października 2009 roku, płatne w terminie do 10-go dnia każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami od dnia 31 sierpnia 2010 roku do dnia zapłaty;

g) kwoty po 2.920,61 (dwa tysiące dziewięćset dwadzieścia i 61/100) złotych tytułem

renty za okres od dnia 1 listopada 2009 roku do 31 sierpnia 2010 roku z ustawowymi odsetkami od dnia 31 sierpnia 2010 roku do dnia zapłaty ;

h) kwoty po 2.920,61 (dwa tysiące dziewięćset dwadzieścia i 61/100) złotych tytułem renty za okres od dnia 1 września 2010 roku do 30 września 2012 roku, płatne w terminie do 10-go dnia każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat;

i) kwoty po 5.091,00 (pięć tysięcy dziewięćdziesiąt jeden) złotych miesięcznie tytułem

renty, poczynając od 1 października 2014 roku i na przyszłość, płatne w terminie do 10-go dnia każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat;

2. ustala, że pozwane Towarzystwo (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. będzie ponosić odpowiedzialność za ewentualne dalsze następstwa wypadku komunikacyjnego, jakiemu uległ powód w dniu 22 grudnia 2000 roku;

3. oddala powództwo w pozostałej części;

4. zasądza od A. S. na rzecz pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 2.353,52 (dwa tysiące trzysta pięćdziesiąt trzy i 52/100) tytułem zwrotu kosztów procesu;

5. nakazuje pobrać od pozwanego Towarzystwa (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Kaliszu kwotę 30.446,73 (trzydzieści tysięcy czterysta czterdzieści sześć i 73/100) złotych;

6. nie obciąża powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi”.

I. oddala obie apelacje w pozostałej części;

II. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego i zabezpieczającego;

III. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania zażaleniowych;

Sygnatura akt I ACa 74/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym przez obie strony procesu wyrokiem z dnia 30 października 2014 roku Sąd Okręgowy w Kaliszu w sprawie w powództwa A. S. przeciwko (...) S. A. w W. o zadośćuczynienie i rentę zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda :

- - kwotę 260.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 31 października 2014 r. tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę
- -kwotę 206.862 zł (dwieście sześć tysięcy osiemset sześćdziesiąt dwa złote) z ustawowymi odsetkami od dnia 31 października 2014 r.
- -tytułem renty na zwiększone potrzeby:

a/za okres od 01.05.2008 r. do 31.08.2009 r. kwotę 76.736 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 31.10.2014 r.

b/za okres od 01.09.2009 r. do 30.09.2011 r. kwotę 126.650 z ustawowymi odsetkami od dnia 31.10.2014 r.

c/ za okres od 01.10.2011 r. do 30.09.2012 r. kwotę 13.380 z ustawowymi odsetkami od dnia 31.10.2014 r.

d/za okres od 01.10.2012 r. do 31.10.2014 r. kwotę 6.206 zł złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 31.10.2014 r.

e/ poczynszy od 01.11.2014 r. rentę bieżącą w kwocie po 7600 zł płatne z góry do 10 tego dnia każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w wypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat

Nadto ustalił, że pozwany (...) S.A z siedzibą w W. będzie ponosił odpowiedzialność za ewentualne dalsze następstwa wypadku komunikacyjnego, jakiemu uległ powód A. S. w dniu 22.12.2000 r., a w pozostałym zakresie powództwo oddalił i orzekł o kosztach procesu, nie obciążając powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło na podstawie ustaleń faktycznych, z których najistotniejsze są następujące:

W dniu 22 grudnia 2000 r. siedmioletni wówczas powód A. S. uległ wypadkowi komunikacyjnemu. - został potrącony przez samochód na przejściu dla pieszych. Sprawca wypadku R. S. został prawomocnie skazany za to, że w kierując samochodem R. (...) nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że jadąc w K. ulicą (...) w kierunku Ułańska - Legionów, na prostym odcinku drogi, zbliżając się do przejścia dla pieszych w obrębie ulic (...), nie zachował szczególnych środków ostrożności, nie zmniejszył w sposób istotny prędkości i nie użył sygnału dźwiękowego w sytuacji, gdy widział dzieci biegnące po chodniku, w kierunku przejścia dla pieszych, skutkiem czego potrafił przekraczających jezdnię A. S. i jego siostrę D. S., wywołując u nich obrażenia ciała.

Po wypadku powód trafił na Oddział Intensywnej (...), a od 4 stycznia 2000 r. na Oddział (...) Dziecięcej Wojewódzkiego Szpitala (...) w K., gdzie przebywał do 11 stycznia 2001 r. z rozpoznaniem urazu czaszkowo - mózgowego, uszkodzenia mózgu, wodniaków podtwardówkowych, krwiaków mózgu i śpiączki. Jego stan był bardzo ciężki, powód był nieprzytomny, bez kontaktu i bez reakcji na bodźce bólowe. W dniu 11 stycznia 2001 r. powód został przyjęty do Kliniki (...) w Ł.. W chwili przyjęcia dziecko było w stanie ogólnym ciężkim, przytomne, bez kontaktu słowno - logicznego z zaburzeniami wegetatywnymi, prężeniami czterokończynowymi. Po zastosowanym leczeniu farmakologicznym oraz rehabilitacji stan dziecka uległ poprawie. Niedowład połowiczny lewostronny uległ niewielkiemu zmniejszeniu. Powoda wypisano z zaleceniem stałej rehabilitacji i fizykoterapii, leczenia logopedycznego i stałych badań kontrolnych.

Od 16 stycznia 2001 r. do 20 sierpnia 2001 r. powód przebywał w Centrum (...) Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w K. z rozpoznaniem stanu po urazie czaszkowo - mózgowym, stłuczenia mózgu oraz pnia mózgu, niedowładu spastycznego lewostronnego, zespołu piramidowo - pozapiramidowego. Zastosowano rehabilitację, która prowadziła do systematycznej poprawy neurologicznej. W opinii ordynatora oddziału neuroortopedii w K. u dziecka doszło do trwałego i głębokiego uszkodzenia struktur mózgu objawiającego się nie tylko inwalidztwem ruchowym, ale i intelektualnym.

W okresie od 20 do 22 sierpnia 2003 r. powód przebywał w Instytucie (...) w W..

W dniach od 16 do 18 czerwca 2003 r. powód przebywał w Oddziale Okulistyki Szpitala (...) w B..

Po zakończeniu rehabilitacji w K. powód był poddawany regularnej, wielozakresowej rehabilitacji, prowadzonej zarówno w K., jak i poza miejscem zamieszkania, w tym w gabinecie rehabilitacji funkcjonalnej W. R. (1) w K. (następnie przeniesionym do B.) oraz w Centrum (...) w B.. Rehabilitacja w B. była kontynuowana aż do rozpoczęcia przez powoda studiów we W. i to w ilości 2 tygodni w miesiącu w cyklach - jeden tydzień nauki, jeden tydzień rehabilitacji oraz poprzez rehabilitację w czasie wakacji i ferii szkolnych, która odbywała się w ramach 2 - tygodniowych obozów integracyjnych. Podejmowane próby współpracy w celu kompleksowej rehabilitacji powoda w innym ośrodku okazały się nieskuteczne, z powodu odmowy przez powoda współpracy z innymi terapeutami.

W październiku 2006 r. powód rozpoczął terapię treningu pamięci mającą na celu eliminację defektu zaburzeń uwagi i wprowadzenia jej podzielności, a to w celu zwiększenia zdolności uczenia się. Wskazania do podjęcia tej terapii wynikały ponadto z czterokończynowego niedowładu, uniemożliwiającego powodowi robienie notatek i wymuszającego wzmoczoną pracę umysłową polegającą na zapamiętywaniu materiału prezentowanego przez nauczycieli.

Począwszy od września 2004 r. A. S. korzystał z bezpłatnej domowej rehabilitacji leczniczej w ilości 4 razy w miesiącu. Terapia lecznicza obejmowała indywidualne ćwiczenia kształtujące prawidłowe odruchy postawy, czynności

dowolnych oraz chodu. Od stycznia 2006 r. powód uczestniczył w B. w zabiegach neurorehabilitacji. Cena za zabiegi rehabilitacyjne wynosiła 60 zł za jedną godzinę, a w zakresie terapii neuropsychologicznej 70 zł za jedną godzinę.

Od marca 2006 r. A. S. odbywała rehabilitację w Centrum (...) w B.. Terapia prowadzona była metodą (...). A. S. odbywał też jednogodzinne sesje terapii techniką EEG, biofeedback. Celem treningu było początkowo obniżenie nadmiernego napięcia stresowego, zmniejszającego wydolność układu nerwowego, a w późniejszym okresie poprawienie parametrów uwagi i koncentracji niezbędnych do właściwego przebiegu procesów poznawczych.

W okresie od stycznia do września 2008 r. matka powoda wydawała na rehabilitację syna w B. w rozliczeniu na jeden miesiąc średnio 9.528 zł w tym na: zabiegi rehabilitacyjne 2.430 zł, na konsultacje psychologiczne 280 zł, rehabilitację metodą biofeedback 270 zł, noclegi i opłacenie mediów 1.046 zł, koszty przejazdu do B. 2.632 zł i koszty opieki nad dzieckiem wynajętego opiekuna 2.870 zł. Rozliczenie to nie obejmuje kosztów związanych z dodatkowymi turnusami rehabilitacyjnymi powoda poza B., a także kosztów związanych z rehabilitacją domową powoda, kosztów zakupu leków, oprawek i szkieł do okularów oraz butów i wkładek ortopedycznych, czy też kosztów dowozu powoda do szkoły

W okresie od 12 do 17 listopada 2007 r. powód przebywał w (...) Zespole (...) w G. O., gdzie na zlecenie pozwanego przeszedł kompleksowe badania kontrolne.

Z opinii lekarskiej opracowanej przez pediatrę, specjalistę rehabilitacji medycznej wynikało, że u powoda występują rozsiane objawy uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego w następstwie ciężkiego urazu mózgowo - czaszkowego, a rokowanie co do pełnego wyzdrowienia jest wątpliwe z uwagi na trwale uszkodzone struktury mózgu, mające wpływ na sferę ruchową i intelektualną oraz pozwalające zaliczyć pacjenta do grupy osób niepełnosprawnych. Według opiniującej powodowi należało zapewnić stałą, kompleksową rehabilitację, prowadzoną trzema torami: rehabilitacji kompleksowej w warunkach oddziału rehabilitacji prowadzonej 3 razy w roku, rehabilitacji ambulatoryjnej (łącznie z zajęciami na basenie), najlepiej w miejscu zamieszkania, prowadzonej pomiędzy turnusami rehabilitacji kompleksowej oraz ćwiczeń usprawniających w domu prowadzonych przy pomocy rodzica. W treści opinii wskazano dodatkowo, że intensywne rehabilitacja powinna być prowadzona do osiągnięcia przez poszkodowanego wieku dojrzałości. Po tej dacie rehabilitacja będzie konieczna do końca życia, jednak w mniejszym zakresie, głównie w celu utrzymania wypracowanego stanu. Ponieważ poszkodowany nie jest samodzielny w wykonywaniu czynności codziennych, to przy wykonywaniu takich czynności jak: przygotowanie posiłków jedzenie, picie, pomoc w ubieraniu, pomoc przy codziennej toalecie itp. potrzebuje opieki i pomocy w wymiarze od 6 do 10 godzin dziennie. Ponadto poszkodowany wymaga zaopatrzenia w obuwie ortopedyczne z odpowiednimi wkładkami.

W wyniku konsultacji okulistycznej postawiono rozpoznanie oczopląsu nieregularnego, uszkodzenia pourazowego pęczka wzrokowego po stronie lewej, krótkowzroczności obu oczu i encefalopatii pourazowej. Oceniono, że uszkodzenie narządu wzroku daje trwałe uszczerbek na zdrowiu w wysokości 25 %.

W opinii sporządzonej na podstawie badania psychiatrycznego, psychologicznego i neurologopedycznego stwierdzono u powoda:

- nawarstwiony zespół depresyjno - lękowy, związany z przebyłym wypadkiem komunikacyjnym, odrzuceniem przez grupę rówieśniczą oraz niezakończoną żałobą po tragicznie zmarłym ojcu;

- cechy osobowości nieprawidłowo kształtującej się, do czego przyczynił się nie tylko przebyty uraz czaszkowo - mózgowy, ale także istotny wpływ jaki wywiera matka zafiksowana na synu i fakt odrzucenia badanego przez środowisko rówieśnicze; Wskazano, że chłopiec wymaga regularnej psychoterapii, okresowych konsultacji psychiatrycznych oraz terapii logopedycznej. Uszczerbek na zdrowiu w ujęciu psychiatrycznych oceniono na 9 %.

Z opinii neurologicznej wynikało, że u powoda wystąpiły objawy niedowładu czterokończynowego, głównie kończyny górnej lewej, objawy mózdkowe oraz dotąd nierozpoznana padaczka pourazowa. Wskazano, że według skali procentowej przyjętej w pozwanym Towarzystwie powód doznał z powyższego tytułu 70 % trwałego uszczerbku na zdrowiu, w tym z tytułu padaczki pourazowej 40 % uszczerbku.

Z podsumowania w opinii ortopedycznej wynikało rozpoznanie stanu po urazie czaszkowo - mózgowym z niedowładem głównie lewostronnym i zaznaczonym także po stronie prawej, wtórnym zniekształceniem płasko - koślawym obu stóp dużego stopnia, kifoskoliozy kręgosłupa piersiowo - lędźwiowego lewostronnego i klatki piersiowej lejkowatej małego stopnia, nie utrudniającej oddychania. W związku z tym rozpoznaniem zalecono kontynuowanie ćwiczeń usprawniających pozycję stojącą i chodzenie, poprawę obuwia ortopedycznego poprzez zastosowanie wkładki wyrównującej i utrzymywanie obuwia ortopedycznego. Utrwalone wtórne zniekształcenie obu stóp umiarkowanego stopnia w następstwie przebytego uszkodzenia mózgu spowodowało zdaniem opiniującego uszczerbek w wysokości 10 %.

W podsumowaniu sporządzonych na zlecenie pozwanego opinii dr n. med. M. H. ustalił łączny trwały uszczerbek na zdrowiu powoda w wysokości 114 %, stosując w tym zakresie tabelę przedstawioną przez ubezpieczyciela. Zdaniem opiniującego u powoda występuje znaczny stopień inwalidztwa, który z uwagi na naruszoną sprawność fizyczną i psychiczną wymagać będzie w przyszłości udzielania powodowi stałej opieki i pomocy w zaspokajaniu potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

W oparciu o wyniki badań, przeprowadzonych na zlecenie pozwanego w listopadzie 2007 r. i wydanych na jego zlecenie opinii (...) Asekuracja pismem z dnia 25 kwietnia 2008r. zawiadomił matkę powoda W. S., że począwszy od maja 2008 r. Towarzystwo będzie wypłacać na rzecz powoda rentę w wysokości 2.750 zł miesięcznie. Na ustaloną kwotę złożyła się: odpłatność za rehabilitację w kwocie 1.000 zł (3x w tygodniu po 2 godziny przy stawce rehabilitanta na poziomie 50 zł za godzinę), wynagrodzenie dla opiekuna w kwocie 1.200 zł (8 godzin dziennie po 5 zł za godzinę), oraz koszty dojazdów na leczenie celem zakupu leków i kosztów związanych z zajęciami na basenie w kwocie 350 zł miesięcznie Ustalono że renta będzie wypłacana w okresie od 1 maja 2008 r. do 31 października 2011 r. W dalszej części pisma zastrzeżono, że w przypadku podjęcia decyzji o prowadzeniu leczenia w placówkach poza miejscem zamieszkania Towarzystwo nie będzie dokonywać zwrotu poniesionych kosztów ponad wysokość przyznanej renty. Pozwany powiadomił również matkę powoda o przyznaniu dodatkowego zadośćuczynienia za doznana krzywdę w kwocie 35.000 zł, przez co wysokość wypłaconego powodowi zadośćuczynienia wzrosła do łącznej kwoty 110.000 zł.

Obecnie A. S. porusza się na wózku inwalidzkim. Kontakt logiczny jest z nim w pełni zachowany. W badaniu przedmiotowym obserwuje się u niego afazję ruchową ze znacznego stopnia upośledzeniem mowy, trudno rozumianej, okresowo całkowicie niezrozumiałej, niewielkiego stopnia opadanie górnej powieki oka lewego oraz opadanie lewego kącika ust. Mimika twarzy jest zaburzona, występuje oczopląs poziomy. Upośledzony jest także słuch ucha lewego. U powoda występuje niedowład połowiczny lewostronny z upośledzeniem czucia skórno-mięśniowego lewej kończyny górnej i dolnej, deficyt wyprostu lewego stawu łokciowego. Jego chód jest znacznie upośledzony, stawy kolanowe są wiotkie. Powód ma płaskostopie obustronne z widocznymi bliznami po odleżynach przyśrodkowej powierzchni stopy lewej, co powoduje uciążliwe bóle stóp podczas chodzenia. Powód z wyraźną trudnością jest w stanie samodzielnie wstać z wózka inwalidzkiego i samodzielnie przejść kilka metrów, a zmiana pozycji ciała z siedzącej na leżącą wymagała wsparcia przez osoby towarzyszące.

W wypadku z dnia 22 grudnia 2000 r. powód doznał potłuczenia ogólnego, do którego niechybnie musiało dojść wskutek uderzenia ciała przez przemieszczający się pojazd uderzający w ciało dużą płaszczyzną. Skutkiem urazu mogło być uszkodzenie aparatu więzadłowego lewego stawu kolanowego (skręcenie), przeoczonego w trakcie leczenia następującego bezpośrednio po urazie. Niestabilność ta mogła też powstać w okresie późniejszym, jako skutek dysfunkcji stabilizatorów czynnych stawu kolanowego (układu mięśniowego) wynikającej z niedowładu. Zmiany patologiczne w obrębie kręgosłupa (skolioza), łokcia lewego (przykurcz zgięciowy) oraz stóp (deformacje płasko - koślawe) mają cechy zaburzeń czynnościowych, wynikających z powstałych wskutek urazu zaburzeń neurologicznych. Zmiany patologiczne występujące u powoda są znaczne i nie ustąpiły pomimo upływu 11 lat oraz intensywnej rehabilitacji.

Duża plastyczność mózgu, wynikająca ze zdolności zastępowania funkcji ośrodków uszkodzonych wskutek doznanego urazu czy udaru, umożliwia częściowy, a nawet w pewnych sytuacjach całkowity powrót funkcji z cofaniem się objawów ubytkowych. Ta zdolność ośrodkowego układu nerwowego jest znaczna w wieku młodym, natomiast u osób

dorosłych ulega zdecydowanemu pogorszeniu. Utrzymywanie się deficytów neurologicznych charakteryzowanych przez neurologa, jako niedowład czterokończynowy, wiele lat po urazie, u osoby wchodzącej w wiek dorosły pozwalają przypuszczać, że zmiany te mają charakter trwały i nie ulegną znacznej poprawie w trakcie dalszego życia. Rozległe uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego powodują zaburzenia innych funkcji mózgu, m.in. funkcji poznawczych. Stąd konsekwencją doznanego urazu będą również zaburzenia wyższych funkcji (...), takich jak zdolność do abstrakcyjnego myślenia, zapamiętywania, kojarzenia oraz zaburzenia osobowości, wpływające zarówno na możliwość edukacji i wykonywania pracy zarobkowej jak i funkcjonowania psychospołecznego. Dotychczasowe leczenie pozwoliło na przywrócenie zdolności porozumiewania się i zabezpieczyło powoda przed ciężkimi następstwami rozległych uszkodzeń (...) z trwałymi zaburzeniami neurologicznymi pod postacią trwałych przykurczów, odleżyn i deformacji. Z tego punktu widzenia dotychczasowe leczenie i rehabilitację należy rozpatrywać, jako bardzo skuteczną i niezwykle wartościową. Jednak utrzymywanie się objawów neurologicznych 11 lat po urazie pozwala przypuszczać, że kontynuacja prowadzonych działań leczniczo - rehabilitacyjnych nie wpłynie znamienne na stopień niepełnosprawności. Jej stosowanie będzie jednak miało znaczny wpływ na hamowanie pogarszania się stanu dysfunkcji narządu ruchu i pozwoli zabezpieczyć przed przykurczami, zanikami mięśniowymi i odleżynami. Będzie miała również znaczny wpływ na utrzymanie stopnia już osiągniętej zdolności porozumiewania się, samoobsługi czy poruszania się. Ponieważ dysfunkcja narządu ruchu jest trwała, powód najprawdopodobniej będzie wymagał stałej opieki i pomocy w wykonywaniu prostych czynności codziennych (zmiana pozycji ciała, ubieranie, wykonywanie podstawowych czynności fizjologicznych) oraz w zakresie poruszania się poza mieszkaniem (możliwość robienia zakupów). Również zdobycie wykształcenia i zawodu, a także nawiązanie relacji z otoczeniem poza rodziną i co za tym idzie pełnego usamodzielnienia się psychospołecznego jest w przypadku powoda bardzo kontrowersyjne. Należy, więc przyjąć, że również w przyszłości powód nie będzie w stanie samodzielnie funkcjonować bez pomocy osób trzecich.

W procesie dalszego leczenia należy także zakładać konieczność korzystania z zaopatrzenia ortopedycznego (wózek inwalidzki, ortezy, gorsety ortopedyczne itp.). Nie można również wykluczyć możliwości wystąpienia powikłań prowadzących do konieczności wdrożenia leczenia operacyjnego (np. leczenia odleżyn, przykurczów stawów), w przypadku ich powstania.

Powód A. S. wskutek potrącenia przez samochód doznał ciężkiego urazu czaszkowo - mózgowego z rozległym uszkodzeniem ośrodkowego układu nerwowego. Obrażenia te skutkowały wystąpieniem trwałych deficytów neurologicznych pod postacią przede wszystkim niedowładu czterech kończyn, szczególnie lewych. Ponadto występują u niego dodatkowe zaburzenia w sferze ruchowej w postaci ruchów mimowolnych, skrecających ruchów palców rąk, które przy współistnieniu deficytów koordynacyjnych zaburzają dodatkowo istotnie sprawność kończyn górnych. Nastęstwem trwałego uszkodzenia (...) są też objawy mózdkowe w postaci zaburzeń koordynacji, oczopląsu i mowy skandowanej, wybuchowej, nie płynnej, zamazanej. Doznane obrażenia (...) spowodowały zakłócenia w rozwoju funkcji ruchowych oraz funkcji poznawczych, stąd obok deficytów sprawności ruchowej i koordynacyjnej występują też zaburzenia czynności wyższych nerwowych, jak deficyty pamięci, uczenia się, myślenia abstrakcyjnego, kojarzenia itp. Wszystko to łącznie powoduje znaczne ograniczenie możliwości samodzielnego funkcjonowania w życiu codziennym, zawodowym i społecznym. Powyższe deficyty neurologiczne uwzględniając czas, jaki upłynął od urazu należy uznać za trwałe.

Stosowanie powyższych metod w rehabilitacji ruchowej miało uzasadnienie i było niezbędne dla optymalnego wykorzystania możliwości kompensacyjnych mózgu, szczególnie w okresie jego rozwoju. Korzystanie z metod neurorozwojowych pozwoliło uzyskać poprawę ruchową, odzyskać zdolność samodzielnego poruszania się, kontroli napięcia mięśniowego i kontroli ruchów czynnych. Zakres rehabilitacji, którą powód przechodził był szeroki, ale na etapie dojrzewania organizmu był zalecany i konieczny. Uwzględniając możliwości kompensacyjne układu nerwowego największe efekty daje rehabilitacja tymi metodami w okresie do 5 lat po urazie lub do zakończenia dojrzewania mózgu to jest do około 18 roku życia. Obecnie powód nie jest w stanie samodzielnie funkcjonować na takim poziomie, jaki jest przypisany do jego wieku. Na to ograniczenie wpływa deficyt ruchowy, niedowład z towarzyszącymi zaburzeniami koordynacji, ruchami mimowolnymi dodatkowymi zaburzającymi płynność ruchu, z zaburzeniami równowagi i stabilizacji równowagi. W sferze intelektualnej kontakt z powodem jest dość dobry, ma stosunkowo duży zasób

słów, potrafi wypowiedzieć się o swoim stanie zdrowia krótkimi zdaniami, natomiast w mowie ma zaburzoną płynność typową dla uszkodzeń mózdzku. Powód nie ma zamkniętych możliwości uczenia aczkolwiek przychodzi mu to trudniej, wolniej, ze względu na encefalopatię. Powód nadal wymaga rehabilitacji koniecznej dla podtrzymania istniejącej sprawności oraz koniecznej dla zapobiegania wtórnym zmianom w narządzie ruchu jak zaniki mięśni, przykurcze, zaburzenia stabilności stawów, skrzywienie kręgosłupa. Aktualnie wskazana jest rehabilitacja ruchowa łącząca ćwiczenia metodami neurofizjologicznymi z ćwiczeniami klasycznymi, ćwiczenia w odciążeniu, w wodzie oraz w połączeniu z fizykoterapią zajęciową, psychoterapią oraz terapią logopedyczną. Zalecane są zarówno turnusy rehabilitacji stacjonarnej, jak i rehabilitacja ambulatoryjna. Turnusy stacjonarne mogą się odbywać w Wojewódzkim Szpitalu (...) w K. na Oddziale Rehabilitacyjnym. Jest on refundowany z funduszy NFZ, a warunkiem przyjęcia na oddział jest uzyskanie skierowania z właściwej poradni neurologicznej. W oddziale tym stosuje się wszystkie te metody, którymi był rehabilitowany powód po wypadku. Wcześniej nie było możliwości przeprowadzenia rehabilitacji w (...) w K., dopóki powód nie osiągnął pełnoletności.

Metody neurofizjologiczne są nadal zalecane w połączeniu z rehabilitacją klasyczną, ale nie w celu dalszej poprawy lub kompensacji, ale utrzymania sprawności fizycznej. Aktualnie z powodu trwałych deficytów neurologicznych w zakresie funkcji ruchowych i poznawczych powód A. S. jest niezdolny do samodzielnej egzystencji i wymaga pomocy osób trzecich w zaspokajaniu potrzeb życiowych, w czynnościach życia codziennego, w samoobsłudze oraz w pełnieniu ról społecznych.

U A. S. są nadal obecne wskazania do kontynuacji treningu funkcji poznawczych metodą (...). Uwzględniając pozytywne efekty dotychczas prowadzonej rehabilitacji oraz aktualne miejsce zamieszkania powoda w związku z podjęciem nauki - studiów we W., najkorzystniejszym byłoby kontynuowanie terapii we W.. Rehabilitanci prowadzący terapię metodą (...) winni posiadać odpowiednie kwalifikacje potwierdzone certyfikatami. Powód może i powinien korzystać z zajęć rehabilitacyjnych nie tylko w zakresie (...). Z uwagi na ograniczone możliwości dostępu do tego rodzaju świadczeń w ramach społecznej służby zdrowia wskazanym byłoby korzystanie dodatkowo z rehabilitacji, zwłaszcza w zakresie (...), w ramach usług prywatnych w wymiarze około 2 godzin w tygodniu. Uwzględniając natomiast fakt podjęcia przez powoda studiów, rehabilitacja tego typu winna być prowadzona przez okres nauki, tj. ok. 4 najbliższych lat. Można wnioskować, że podniesienie kwalifikacji przez powoda poprzez ukończenie studiów, znacząco poprawi jego samoocenę i możliwości zarobkowania oraz finansowego uniezależnienia w przyszłości. Z uwagi na zaburzenia nastroju i osobowości wskazana byłaby terapia psychologiczna, która najczęściej odbywa się w systemie jedno spotkanie raz na 1 - 2 tygodnie. U powoda istnieją też wskazania do kontynuacji rehabilitacji metodą (...) i treningu funkcji poznawczych metoda biofeedback. Kontynuacja terapii metodą (...) jest wskazana z tego powodu, że przynosi wymierne korzyści pacjentowi i przynosi systematyczną poprawę jego stanu funkcjonalnego. Wymiar czasu rehabilitacji winien być systematyczny i obejmować ćwiczenia ambulatoryjne 2 razy w tygodniu i 2 turnusy stacjonarne. Jest mało prawdopodobne, aby pacjent mógł dwukrotnie w roku skorzystać z rehabilitacji stacjonarnej, bo NFZ dopuszcza tylko jedną rehabilitację neurologiczną przewlekłą. We W. pracuje kilku terapeutów stosujących metodę (...). Opłata za 60 minutowy zestaw ćwiczeń wynosi około 50 - 60 zł dla rehabilitanta bez certyfikatu i 65 - 80 zł dla rehabilitanta z certyfikatem.

Powód A. S. ma obecnie 20 lat. Od października 2012 r. studiuje geografię na Wydziale Nauk o Ziemi i (...). Jest na drugim roku studiów. Zajęcia na uczelni odbywają się codziennie. Powód spędza tam średnio od 4 do 6 godzin. Ponadto korzysta z biblioteki. Powód mieszka w akademiku głównie ze względów bezpieczeństwa i możliwości udzielenia mu natychmiastowej pomocy. Ma własny pokój, dostosowany do potrzeb osoby niepełnosprawnej.

Uczelnia zapewniała powodowi pomoc asystenta na potrzeby dydaktyczne w wymiarze od 4 - 6 godzin dziennie. Asystent uczestniczył z powodem w zajęciach, robił dla niego notatki, uczestniczył również w przygotowaniu projektów i zadań, które wyznaczał pracownik dydaktyczny, a także w zajęciach terenowych, był z nim obecny w bibliotece i czytelnicy. Asystentem był student z tej samej grupy ćwiczeniowej. Praca asystenta jest odpłatna i finansuje ją uczelnia. Od drugiego semestru drugiego roku, powód nie miał już asystenta, bo nie udało mu się znaleźć zastępcy po asystencie, który zrezygnował. W związku z tym powód nie zaliczył dwóch przedmiotów i na trzecim roku jest warunkowo.

Powód nie jest samodzielny. Wymaga pomocy osób drugih w zakresie przygotowywania posiłków, w zakresie dojazdu na uczelnię, przemieszczania się między budynkami na terenie uczelni, dojazdów na zabiegi rehabilitacyjne i na basen. Potrzebuje też pomocy we właściwym ubraniu się, robieniu zakupów. Ma zaburzenia równowagi, przewraca się i potrzebuje pomocy drugiej osoby do podparcia. Na skutek zmniejszenia ilości terapii, a co za tym idzie ruchu, powód przytył i obecnie samodzielnie pokonuje odległość 150 - 250 metrów. Zawsze zabiera ze sobą wózek.

W zakresie dowożenia na uczelnię, na zajęcia dodatkowe, rehabilitację, robienia zakupów, przygotowania posiłków, sprzątania, pomocy przy ubieraniu powód korzysta z pomocy osób, które są zatrudnione na tę okoliczność. Większe zakupy żywnościowe trzeba zrobić raz w tygodniu, a mniejsze 2 - 3 razy w tygodniu. Pokój trzeba posprzątać codziennie, bo powód nie jada czysto. Posiłki przygotowuje mu opiekun, który w tym celu przychodzi do akademika. A. stara się ubierać sam, ale ma problemy z guzikami i zamkami błyskawicznymi i w tym zakresie potrzebna jest mu pomoc. Powód ma też drżenia zamiarowe rąk i przygotowanie posiłku z reguły mu się nie udaje. Opieka jest potrzebna również w co drugi weekend, kiedy to powód pozostaje we W.. Czas pracy opiekunów jest rozłożony w czasie na cały dzień, ale zamyka się w przedziale od 6 do 8 godzin dziennie.

Same dojazdy zajmują około 4 godzin dziennie. W ten czas nie jest wliczane oczekiwanie na zakończenie zajęć, bądź terapii. Dojazd na uczelnię zajmuje 40 minut, dojazd na basen - 1 godzinę i 20 minut. Koszt opiekuna we W. to 15 zł za godzinę. Na sprawowanie nadzoru nad powodem miesięczne wydatki sięgają kwoty od 2.200 do 2.500 zł. Obecni opiekunami powoda są siostry K. i M. B., pochodzące z K. i studiujące we W.. Zawarte z nimi umowy o opiekę świadczoną na rzecz powoda mają formę ustną.

Z uwagi na obecne miejsce zamieszkania powód uczestniczy w ambulatoryjnych zajęciach rehabilitacyjnych na terenie W.. Uwzględniając zajęcia na basenie rehabilitacja odbywa się codziennie w wymiarze od jednej do półtorej godziny. Powód uczęszcza na basen, na ćwiczenia na ergonometrze, na biofeedback, konsultacje psychologiczne i rehabilitację podstawową w tym również metodą (...). Zajęcia rehabilitacyjne są odpłatne, odbywają się 2 lub 3 razy w tygodniu. Do czerwca kosztowały 80 zł, a od października 100 zł. Zajęcia rehabilitacyjne metodą (...) kosztują 80 zł za godzinę, a w tygodniu takich zajęć jest 3-4 godziny. Za rehabilitację biofeedback odpłatność wynosiła około 80 zł za seans, a od października 120 zł za jeden seans. Wizyty u psychologa są 2 lub 3 razy w tygodniu. Mają charakter odpłatny i kosztują po 100 zł. Z basenu powód korzysta bezpłatnie.

W czasie wakacji powód jeździ na rehabilitację do B. na czas od lipca do końca września z przerwą na turnus rehabilitacyjny. Wyjazdy do B. są realizowane w okresie wakacji letnich. Każdy wyjazd jest tygodniowy, dwa w lipcu, dwa w sierpniu i jeden we wrześniu. Rehabilitacja zajmuje dziennie od 3 do 4 godzin. Obejmuje rehabilitację funkcjonalną, konsultację psychologiczną i biofeedback. W B. powodowi towarzyszy opiekun, a godzina opieki kosztuje 14 zł. Do B. powód jest dowożony samochodem przez jego matkę. Odległość do B. wynosi 300 km w jedną stronę. Rehabilitacja w B. przynosi bardzo dobre efekty. Powód jest emocjonalnie związany z osobami, które tam pracują. Po pobycie w B. powód jest w lepszej kondycji fizycznej. Od czasu jak powód studiuje, to dla zabezpieczenia jego pobytów powoda w B. matka powoda korzysta z mieszkania udostępnianego przez inną osobę, które też korzystają z terapii. Jest to odpłatność w wysokości 60 zł za dobę, jeżeli z mieszkania korzysta jedna osoba i 80 zł jeżeli korzystają dwie osoby. W przypadku rehabilitacji prowadzonej w B. w wymiarze 3 godziny dziennie i jednej godziny konsultacji psychologicznej, tygodniowy koszt tych zajęć mieści się w przedziale od 1.600 do 1.700 zł. Jeżeli do B. jeździ z powodem opiekun, to koszt jego zatrudnienia wynosi od 12 do 15 zł na godzinę, przez 7 godzin dziennie.

W czasie wakacji powód jeździ też na turnus rehabilitacyjny z klubem niepełnosprawnych z K., trwający dwa tygodnie. Turnus ten jest zasadniczo nieodpłatny, a jedynie czasami płaci się za dojazd. Jeżeli nie uda się uzyskać pełnego dofinansowania to odpłatność za taki turnus wynosi od 500 do 800 zł. Stawka 18 zł dla opiekuna w okresie pobytu na obozach odnosi się do nauczyciela - trenera. Dotychczasowy opiekun powoda był trenerem pływania, a większość obozów była sportowo - rehabilitacyjna.

Powód bardzo wykoślawia buty z uwagi na wtórne zniekształcenia kostne. Potrzebuje specjalnych butów ortopedycznych, których cena jest dużo wyższa od butów typowych. Jedna para kosztuje 1.623 zł. Na rok powód

potrzebuje co najmniej 3 par takich butów, a tylko do jednej pary przysługuje dofinansowanie z NFZ. Powód używa także wkładek ortopedycznych, które mogą być przekładane z obuwia do obuwia oraz stabilizatorów służących do usztywnienia kostki stopy. Powód w sposób stały przyjmuje dwa rodzaje leków, raz do roku musi mieć zakupione okulary - szkła z oprawkami. Jest to wydatek co najmniej 400 zł, gdy chodzi o oprawki i około 600 zł, jeżeli chodzi o soczewki do okularów.

Do czasu uzyskania przez powoda pełnoletności matka powoda pobierała na syna zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 153 zł oraz zasiłek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego w kwocie 80 zł miesięcznie. Od października 2011 r. powód ma przyznaną rentę socjalną. Jej początkowa wysokość wynosiła 611 zł, by po podwyżkach wzrosnąć do kwoty 709 zł w marcu 2014 r. Powód otrzymywał z uczelni stypendium specjalne z tytułu niepełnosprawności w wysokości od 500 do 530 zł. Pozwany płaci co miesiąc 5.000 zł tymczasowej renty. A. nie pogodził się ze swoją niepełnosprawnością i przechodził wiele załamań oraz stanów depresji.

W okresie od 1 maja 2008 r. do 30 września 2011 r. (to jest uzyskania przez pozwanego pełnoletności) miesięczne usprawiedliwione wydatki na zwiększone potrzeby powoda, usprawiedliwione opiniami biegłych co do skuteczności i celowości prowadzonej rehabilitacji, zamykały się kwotą 10.299,41 zł i obejmowały: koszt wynajęcia mieszkania w B. (1.019,65 zł), koszt rehabilitacji funkcjonalnej prowadzonej przez W. R. (2.610 zł), koszt rehabilitacji E. B. (360 zł), koszt rehabilitacji funkcjonalnej i konsultacji psychologicznych (140 zł), koszt rehabilitacji - treningu pamięci (75 zł), koszt zakupu oprawek do okularów (20 zł), koszt zakupu soczewek do okularów (64 zł), koszt zakupu leku N. (27.03 zł), koszt zakupu obuwia ortopedycznego (376,29 zł), koszt zakupu wkładek ortopedycznych (41,67 zł), koszt dojazdów do szkoły (100,30 zł), koszt przejazdów na rehabilitację do B. (2.632,78 zł), koszt przejazdów na obóz rehabilitacyjny (111,44 zł), koszt pobytu na obozie rehabilitacyjnym (141,25 zł), koszt wynagrodzenia opiekuna na obozie rehabilitacyjnym (495 zł), koszt opieki w okresie ferii i wakacji (190 godzin x 18 zł: 12 miesięcy = 285 zł), koszt opieki w okresie roku szkolnego (6 godzin x 12 zł x 30 dni x 10 miesięcy : 12 miesięcy = 1.800 zł).

W okresie od 1 października 2011 r. (od uzyskania przez powoda pełnoletności) do 30 września 2012 r. (zakończenia przez powoda edukacji na poziomie szkoły średniej) miesięczne usprawiedliwione wydatki na zwiększone potrzeby powoda, ograniczone co do zakresu rehabilitacji w związku z opiniami biegłych, wskazującymi na konieczność wyłącznie podtrzymania już uzyskanej przez powoda sprawności, zamykały się kwotą 6.348,61 zł i obejmowały: koszt rehabilitacji - treningu pamięci (75 zł), koszt zakupu oprawek do okularów (20 zł), koszt zakupu soczewek do okularów (64 zł), koszt zakupu leku N. (27.03 zł), koszt zakupu obuwia ortopedycznego (376,29 zł), koszt zakupu wkładek ortopedycznych (41,67 zł), koszt dojazdów do szkoły (100,30 zł), koszt dojazdów na obóz rehabilitacyjny (111,44 zł), koszt pobytu na obozie rehabilitacyjnym (141,25 zł), koszt wynagrodzenia opiekuna na obozie (495,00 zł), koszt wynagrodzenia opiekuna w okresie ferii i wakacji (285 zł), koszt opieki w okresie roku szkolnego (1.800 zł), a ponadto ograniczone co do zakresu, z uwagi na wiek powoda koszty rehabilitacji obejmujące: koszt rehabilitacji ogólnej (810 zł), koszt rehabilitacji metodą B. (120 zł), koszt terapii psychologicznych (225 zł), koszt rehabilitacji funkcjonalnej w B. (665,63 zł), koszt rehabilitacji metodą E. B. (125 zł), koszt opieki nad powodem podczas pobytu w B. (204,40 zł), koszt dojazdów na rehabilitację do B. (487,57 zł), koszt zakwaterowania w B. (156,25 zł), koszt dojazdów na obóz rehabilitacyjny (17,78 zł).

W okresie od 1 października 2012 r. (rozpoczęcia przez powoda studiów we W.) miesięczne wydatki na zwiększone potrzeby powoda zamykają się kwotą 5746,55zł i obejmują: koszt rehabilitacji w prywatnym gabinecie M. Ł. we W. (810 zł), koszt rehabilitacji metodą biofeedback w K. (120 zł), koszt terapii psychologicznej u psycholog M. P. we W. (225 zł), koszt dojazdów powoda z K. do W. oraz jego powrotów (584,70 zł), koszt zakupu oprawek do okularów (33,33 zł), koszt zakupu soczewek do okularów (47,74 zł), koszt zakupu okularów do pływania (16,66 zł), koszty opieki nad powodem w trakcie pobytu we W. (1.785 zł), koszty zakupu leku N. (25,34 zł), koszt zakupu leku C. (8,50 zł), koszt zakupu obuwia ortopedycznego (352,82 zł), koszt zakupu wkładek ortopedycznych (63,33 zł), koszt zakupu stabilizatorów do obuwia (3,61 zł), koszt rehabilitacji funkcjonalnej prowadzonej przez W. R. w B. (665,63 zł), koszt rehabilitacji prowadzonej metodą EEG biofeedback i konsultacji psychologicznych (125 zł), koszty opieki nad powodem sprawowanej przez opiekuna podczas pobytu w B. (204,40 zł), koszt dojazdów na rehabilitację w B. (487,57 zł), koszt zakwaterowania w B. (156,25 zł), koszt dojazdów na obóz rehabilitacyjny (17,78 zł), koszty zakupu komputera

ponad refundację (13,89 zł). Co drugi tydzień matka powoda jeździ po niego do W. i odwozi go w poniedziałek rano korzystając z pożyczanych samochodów o pojemności silnika 2 litry.

Matka powoda W. S. do 1 września 2001 r. prowadziła własną działalność gospodarczą w zakresie hurtowej sprzedaży żywności i węgla. Z powodu rezygnacji z pracy zawodowej na rzecz opieki nad niepełnosprawnym synem W. S. otrzymywała zasiłek stały z tytułu opieki nad dzieckiem w kwocie po 406 zł miesięcznie w okresie od 1 września 2001 r. do 31 maja 2002 r., po 418 zł w okresie od 1 czerwca 2002 r. do 30 kwietnia 2004 r., a następnie świadczenie pielęgnacyjne w związku z rezygnacją z zatrudnienia w wysokości po 420 zł miesięcznie w okresie od 1 maja 2004 r. do 31 października 2009 r., po 520 zł miesięcznie w okresie od 1 listopada 2009 r. do 30 czerwca 2013 r., po 620 zł od 1 lipca 2013 r. do 30 kwietnia 2014 r. i po 800 zł począwszy od 1 maja 2014 r. Wniosek W. S. o przyznanie renty rodzinnej został załatwiony odmownie decyzją ZUS z 12 grudnia 2001 r. W. S. jest z wykształcenia magistrem psychologii, nie ma kwalifikacji nauczycielskich, ani uprawnień do prowadzenia rehabilitacji.

A. S. od 1 kwietnia 2011 r. posiada swoje subkonto w Fundacji (...) z Pomocą”. Od tego czasu zrefundowano mu faktury i rachunki na łączną kwotę 7.498 zł.

Zakres rehabilitacji prowadzonej wobec powoda do momentu uzyskania przez niego pełnoletności został oceniony przez biegłego ortopeda - traumatologa G. S. oraz przez biegłą z zakresu neurologii i rehabilitacji medycznej A. K., jako skuteczny i niezwykle wartościowy. W odniesieniu do procesu dalszej rehabilitacji powoda istotnym było stanowisko zajęte przez biegłych z Zakładu Medycyny Sądowej (...) M. K. w T., którzy ocenili jej minimalny zakres w odniesieniu do rehabilitacji ambulatoryjnej na dwa zabiegi w tygodniu i jedno spotkanie z psychologiem, a w zakresie rehabilitacji stacjonarnej na dwa kilkutygodniowe turnusy. W ostatniej ze wskazanych opinii naprowadzono dodatkowo, że możliwość rehabilitacji z wykorzystaniem metody (...) w ramach systemu objętego refundacją NFZ jest ograniczona, zatem wskazanym jest korzystanie z odpłatnych świadczeń w tym zakresie. Żadna ze stron nie naprowadziła zarzutów, które mogłyby doprowadzić do skutecznego zakwestionowania tych wniosków.

Prowadząc postępowanie dowodowe Sąd oddalił wniosek o przeprowadzenie dowodu z zeznań w charakterze świadka osoby, która pełniła funkcje asystenta powoda. Działalność tego asystenta była finansowana ze środków uczelni, a powód z pomocą dydaktyczną uzyskaną od tej osoby nie wiązał żadnych roszczeń przeciwko pozwanemu.

Sąd pominął dowód z przesłuchania stron, gdyż nie ma charakteru obligatoryjnego, a jego przeprowadzenie konieczne jest wówczas, gdy nie ma możliwości przeprowadzenia innych dowodów, lub gdy brak jest dowodów. W realiach sporu przeprowadzone zostało obszerne postępowanie dowodowe, które pozwoliło na wyjaśnienie okoliczności spornych.

Rozważając zasadność roszczeń powoda i odwołując się do treści art. 822 § 1 i 4, jak też art. 436 k.c. w zw. z art. 435 k.c. i art. 445 § k.c. w zw. z art. 444 § 1 k.c. Sąd Okręgowy uznał, że odpowiednią kwotą tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez powoda winna być suma 400.000 zł. Od tak ustalonego zadośćuczynienia należało odliczyć kwotę już wypłaconego zadośćuczynienia, którą pozwany wypłacił powodowi do 2008 r. przy uwzględnieniu okoliczności, że kwota ta (110.000 zł) w momencie dokonywania wypłaty miała znacznie większą wartość ekonomiczną (w porównaniu z 2008 r. o ponad 20 %) niż obecnie. W rezultacie Sąd uznał, że kwota zadośćuczynienia, która w realiach sprawy winna być wypłacona na rzecz powoda tytułem części niezaspokojonego roszczenia o zadośćuczynienie wynosi 260.000 zł. Sąd meriti uznał jednocześnie, że zaszyły podstawy do orzeczenia o odsetkach od roszczenia o zadośćuczynienie od dnia wyrokowania - ustalenie trwałości następstw nastąpiło dopiero w toku niniejszego postępowania.

Rozstrzygając o roszczeniu powoda o odszkodowanie za zarobek utracony przez jego matkę z tytułu rezygnacji z zatrudnienia z powodu konieczności sprawowania nad nim opieki Sąd miał na uwadze, że roszczenie to jest roszczeniem odrębnym od roszczenia o zwrot kosztów sprawowania opieki, dochodzonym w ramach renty na zwiększone potrzeby z art. 444 § 2 k.c. Odwołując się do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15.02. 2007 r. w sprawie II CSK 474/06 (LEX nr 274155) Sąd Okręgowy podkreślił, że korzystanie z pomocy innej osoby i związane z tym koszty stanowią koszty leczenia w rozumieniu art. 444 § 1 k.c. Legitymacja czynna w zakresie żądania zwrotu tych kosztów przysługuje poszkodowanemu niezależnie od tego, kto sprawuje opiekę nad nim. Ewentualny rozmiar roszczenia przysługującego poszkodowanemu, jeżeli konieczna jest mu pomoc innej osoby, zależy od wysokości dochodu

utraconego przez osobę rezygnującą z pracy lub działalności gospodarczej, a gdy opieka może być wykonywana przez osobę trzecią wysokość odszkodowania z tytułu utraty zarobków nie może przekraczać wynagrodzenia osoby mającej odpowiednie kwalifikacje do wykonywania takiej opieki (zob. też wyrok SN z 04.10.1973 r., II CR 365/73, OSNC 1974, z. 9, poz. 147).

Powód nie był w stanie wykazać wysokości dochodu utraconego przez jego matkę. W. S. zakończyła działalność gospodarczą w roku 2001. W tej sytuacji górną granicę tego odszkodowania stanowi wynagrodzenie osoby, która ma kwalifikacje do sprawowania takiej opieki. Z zeznań W. S. (z wykształcenia psychologa) i przedstawionych przez nią zestawień wynikało, że zasadniczą część czasu przeznaczanego na opiekę nad synem stanowiły czynności o charakterze dydaktycznym. W tej sytuacji usprawiedliwionym w ocenie Sądu Okręgowego było odwołanie się w zakresie omawianego odszkodowania do wynagrodzenia nauczyciela stażysty. (opublikowanego na stronie Polskiego Portalu Edukacyjnego (www.interklasa.pl) Miesięczna wysokość tak określonego odszkodowania musiała być pomniejszona o świadczenie pielęgnacyjne wypłacane w związku z rezygnacją z zatrudnienia. W konsekwencji wysokość dochodzonego odszkodowania za poszczególne lata wynosiła:

- w roku 2001 - 10.740 zł (1.315 zł - 420 zł x 12 miesięcy),
- w roku 2002 - 10.740 zł (1.315 zł - 420 zł x 12 miesięcy),
- w roku 2003 - 10.784 zł (1.368 zł - 420 zł x 12 miesięcy),
- w roku 2004 - 11.868 zł (1.409 zł - 420 zł x 12 miesięcy),
- w roku 2005 - 12.360 zł (1.450 zł - 420 zł x 12 miesięcy),
- w roku 2006 - 12.624 zł (1.472 zł - 420 zł x 12 miesięcy),
- w roku 2007 - 13.512 zł (1.546 zł - 420 zł x 12 miesięcy),
- w roku 2008 - 17.280 zł (1.860 zł - 420 zł x 12 miesięcy),
- w roku 2009 - 17.632 zł (1.906 zł - 420 zł x 10 miesięcy oraz 1.906 zł - 529 zł x 12 m-cy)
- w roku 2010 - 18.228 zł (2.039 zł - 520 zł x 12 miesięcy),
- w roku 2011 - 19.994 zł (2.182 zł - 520 zł x 12 miesięcy),
- w roku 2012 - 20.940 zł (2.265 zł - 520 zł x 12 miesięcy),
- w roku 2013 - 20.340 zł (2.265 zł - 520 zł x 6 miesięcy oraz 2.265 zł - 620 zł x 6 m-cy),
- w roku 2014 - 16.450 zł (2.265 zł - 620 zł x 4 miesiące oraz 2.265 zł - 800 zł x 4 miesiące).

Za cały okres dochodzony pozwem wysokość omawianego odszkodowania wynosiła 206.862 zł, którą Sąd zasądził wraz z odsetkami od dnia wyrokowania, mając na uwadze okoliczność, że powyższe roszczenie zostało zgłoszone i udowodnione w końcowej fazie postępowania.

Rozstrzygając o zgłoszonym przez powoda na podstawie art. 444 § 2 k.c. roszczeniu o rentę Sąd I instancji miał na uwadze, że funkcjonowanie powoda wymagało i nadal wymaga zwiększonych wydatków związanych początkowo z procesem odbudowywania sprawności utraconej w wyniku wypadku, a obecnie wiąże się z podtrzymywaniem już osiągniętych rezultatów rehabilitacji i pomocy w codziennym funkcjonowaniu powoda, jako osoby głęboko fizycznie i częściowo psychicznie niepełnosprawnej.

Za pierwszy okres objęty żądaniem (1 maja 2008 – 31 sierpnia 2009) miesięczne wydatki na zwiększone potrzeby powoda wynosiły 10.299,41 zł. W tym czasie powód otrzymywał zasiłki w łącznej wysokości 233 zł, zatem jego

usprawiedliwione potrzeby w zakresie zwiększonych potrzeb nie były zaspokojone do kwoty 10.066,41 zł. Roszczenie powoda za ten okres było jednak ograniczone do dochodzonej pozwem kwoty 9.066,41 zł, co za cały okres 16 miesięcy dało w zaokrągleniu kwotę 156.736 zł. Pozwany wypłacał po 5.000 zł miesięcznie, a więc za cały ten okres wypłacił 80.000 zł. Różnica w kwocie 76.736 zł została zasądzona na rzecz powoda w punkcie III a wyroku.

W drugim okresie, wyróżnionym przez Sąd I instancji od 1 września 2009 r. do momentu uzyskania przez pozwanego pełnoletności – do 30 września 2011 roku miesięczne wydatki na zwiększone potrzeby powoda wynosiły, podobnie jak w okresie poprzednim, kwotę 10.299,41 zł. W tym czasie powód otrzymywał zasiłki w łącznej wysokości 233 zł, zatem jego usprawiedliwione potrzeby w zakresie zwiększonych potrzeb nie były zaspokojone do kwoty 10.066,41 zł. Za cały okres daje to w zaokrągleniu kwotę 251.650 zł. Pozwany wypłacał po 5.000 zł miesięcznie. Różnica w kwocie 126.650 zł została zasądzona w punkcie III b wyroku.

Trzeci okres, wyodrębniony przez Sąd Okręgowy obejmuje czas od momentu uzyskania przez pozwanego pełnoletności – od 1 października 2011 roku do zakończenia nauki w szkole średniej, czyli do 30 września 2012 roku. Jak wynika z ustaleń Sądu miesięczne usprawiedliwione wydatki na zwiększone potrzeby powoda winny w tym okresie wynosić 6.348,61 zł. W tym czasie powód otrzymywał zasiłki w łącznej wysokości 233 zł, zatem jego usprawiedliwione potrzeby nie były zaspokojone do kwoty 6.115,61 zł. Za cały ten okres dało to kwotę 73.380 zł. Pozwany wypłacał po 5.000 zł miesięcznie. Różnica w kwocie 13.380 zł została zasądzona w punkcie III c wyroku.

W czwartym okresie, obejmującym czas od momentu rozpoczęcia przez powoda studiów we W., czyli od 1 października 2012 r. do daty wyrokowania miesięczne wydatki na zwiększone potrzeby powoda wynosiły 5.746,55 zł. Tak określona kwota podlegała zdaniem Sądu meriti powiększeniu o koszty sprawowania opieki nad powodem przez jego matkę w kwocie 629 zł i pomniejszeniu o kwotę wypłaconych zasiłków w wysokości 233 zł. W konsekwencji zwiększone potrzeby powoda nie były zaspokojone do kwoty 6.142 zł. Za cały okres dało to kwotę 73.704 zł. Pozwany wypłacał po 5.000 zł miesięcznie, różnica wynosi zatem 13.704 zł, a ponieważ we wskazanym okresie powodowi zrefundowano ze środków fundacji wydatki na kwotę 7.498 zł, to do zasądzenia za ten okres podlegała różnica w wysokości 6.206 zł (punkt III d wyroku).

Odsetki od w/w kwot Sąd Okręgowy zasądził od dnia wyrokowania mając na uwadze okoliczność, że dopiero w końcowej fazie postępowania strona powodowa przedstawiła rozliczenie powstałych wydatków za cały sporny okres.

Począwszy od 1 listopada 2014 r., a więc w zakresie renty na przyszłość wysokość tego świadczenia Sąd Okręgowy ustalił na kwotę 7.600 zł, która obejmuje ustalony poziom wydatków na zwiększone potrzeby z okresu czwartego (6.142 zł) powiększone o utracone miesięczne dochody V. S. w wysokości 1.465 zł.

Sąd Okręgowy ustalił także odpowiedzialność na przyszłość strony pozwanej za skutki wypadku.

W pozostałym zakresie powództwo co do roszczenia o zadośćuczynienie, o odszkodowanie obejmujące koszty leczenia jak i o rentę na zwiększone potrzeby podlegało oddaleniu jako nieuzasadnione- Sąd Okręgowy to rozstrzygnięcie zawarł w punkcie V wyroku .

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. - w punkcie VI sentencji wyroku.

Wysokość obciążającej pozwanego opłaty sądowej od uwzględnionej części powództwa wynosiła 71.927 zł, zaś wysokość przypadających na pozwanego i skredytowanych przez Skarb Państwa wydatków 8.771,38 zł. Kwoty te Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa w punkcie VII wyroku.

Na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd odstąpił od obciążenia powoda kosztami sądowymi od oddalonego powództwa.

Powód A. S. wniósł apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu w zakresie pkt V. w części oddalającej roszczenie o zasądzenie kwoty ustawowych odsetek :

a) należnych od kwot po 1.120 zł miesięcznie z tytułu odszkodowania, odpowiadającego utraconemu zarobkowi matki powoda, począwszy od dnia 11 maja 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 1 czerwca 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2014 r. do dnia zapłaty;

b) należnych od kwot po 4.066,41 zł - różnicy między należną rentą z tytułu zwiększonych potrzeb powoda w okresie od dnia 11 maja 2008 r. do dnia 11

września 2009 r., a kwotą wypłacaną przez pozwanego z tego tytułu, począwszy od dnia 11 maja 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2009 r. do dnia zapłaty;

c) należnych od kwot po 5.066,41 zł - różnicy między należną rentą z tytułu zwiększonych potrzeb powoda w okresie od dnia 11 października 2009 r. do dnia 11 września 2011 r., a kwotą wypłacaną przez pozwanego z tego tytułu, począwszy od dnia 11 października 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2011 r. do dnia

zapłaty; od dnia 11 lutego 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11marca 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11czerwca 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2011 r. do dnia zapłaty;

d) należnych od kwot po 1.115,61 zł - różnicy między należną rentą z tytułu zwiększonych potrzeb powoda w okresie od dnia 11 października 2011 r. do dnia 11 września 2012 r., a kwotą wypłacaną przez pozwanego z tego tytułu, począwszy od dnia 11 października 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11listopada 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11grudnia 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lutego 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2012 r. do dnia zapłaty;

e) należnych od kwot po 391,54 zł - różnicy między należną rentą z tytułu zwiększonych potrzeb powoda w okresie od dnia 11października 2012 r. do dnia 30 października 2012 r., a kwotą wypłacaną przez pozwanego z tego tytułu, począwszy od dnia 11października 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11stycznia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lutego 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11maja 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11października 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11listopada 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11grudnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lutego 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11marca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2014 r. do dnia zapłaty;

Wyrokowi w zaskarżonej części zarzucił naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 481 § 1k.c. w zw. z art. 444 § 1k.c. i art. 444 § 2 k.c. w zw. z art. 817 § 1i 2 k.c. przez błędne zastosowanie tych przepisów.;

Wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części, poprzez:

1): zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda ustawowych odsetek od kwot po 1.120 zł miesięcznie z tytułu odszkodowania odpowiadającego utraconemu zarobkowi matki powoda, począwszy od dnia 11 maja 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11czerwca 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11sierpnia 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11stycznia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lutego 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11czerwca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11listopada 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11grudnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11stycznia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lutego 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11marca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11maja 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11stycznia 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11lutego 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11marca 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11maja 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11czerwca 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11lipca 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11sierpnia 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11grudnia 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11stycznia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11maja 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11czerwca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lipca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2012 r. do

dnia zapłaty; od dnia 11października 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11grudnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11stycznia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11kwietnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11maja 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11stycznia 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lutego 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11marca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11czerwca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lipca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11sierpnia 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11października 2014 r. do dnia zapłaty;

2.) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda ustawowych odsetek od kwot po 4.066,41 zł - różnicy między należną rentą z tytułu zwiększonych potrzeb powoda w okresie od dnia 11 maja 2008 r. do dnia 11września 2009 r., a kwotą wypłacaną przez pozwanego z tego tytułu, począwszy od dnia 11 maja 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11sierpnia 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2008 r. do dnia

zapłaty; od dnia 11grudnia 2008 r. do dnia zapłaty; od dnia 11stycznia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11czerwca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lipca 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2009 r. do dnia zapłaty;

3.) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda ustawowych odsetek od kwot po 5.066,41 zł - różnicy między należną rentą z tytułu zwiększonych potrzeb powoda w okresie od dnia 11 października 2009 r. do dnia 11września 2011 r., a kwotą wypłacaną przez pozwanego z tego tytułu, od dnia 11października 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2009 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lutego 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 marca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11maja 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 września 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11listopada 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty; od dnia 11stycznia 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11lutego 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11marca 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11czerwca 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lipca 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11sierpnia 2011r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2011 r. do dnia zapłaty;

4.) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda ustawowych odsetek od kwot po 1.115,61 zł - różnicy między należną rentą z tytułu zwiększonych potrzeb powoda w okresie od dnia 11 października 2011r. do dnia 11września 2012 r., a kwotą wypłacaną przez pozwanego z tego tytułu, od dnia 11października 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lutego 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11marca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2012 r. do dnia zapłaty;

5.) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda ustawowych odsetek od kwot po 391,54 zł - różnicy między należną rentą z tytułu zwiększonych

potrzeb powoda w okresie od dnia 11 października 2012 r. do dnia 30 października 2012 r., a kwotą wypłacaną przez pozwanego z tego tytułu, od dnia 11października 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11grudnia 2012 r. do dnia zapłaty; od dnia 11stycznia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lutego 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11marca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11kwietnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 maja 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11

sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 października 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 listopada 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty; od dnia 11stycznia 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11lutego 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11marca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11kwietnia 2014 r. do dnia

zapłaty; od dnia 11maja 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 czerwca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11 lipca 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11sierpnia 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11września 2014 r. do dnia zapłaty; od dnia 11października 2014 r. do dnia zapłaty;

Powód wniósł także o zasądzenie od pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego zaskarżył także pozwany, wnosząc apelację skierowaną do pkt II, III, VI i VII wyroku i zarzucając:

1. błędy w ustaleniach faktycznych, przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegające na uznaniu, że:

a) powód dochodził odszkodowania w postaci utraconych zarobków matki za okres od 01.01.2001 r. do 31.08.2014r., podczas gdy w rzeczywistości, jak wynika z pisma z dnia 08.09.2014r., dochodził odszkodowania w postaci utraconych zarobków matki za okres od 01.01.2001 r. do 30.09.2012r., co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych zarobków i zasądzenia kwoty odszkodowania ponad zgłoszone żądanie,

b) powód dochodził renty na zwiększone potrzeby za okres od dnia 01.05.2008r. do dnia 31.08.2009r. w kwocie 10.029 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości, jak wynika z pisma z dnia 08.09.2014r. dochodził za ten okres renty w kwocie 9.796,51 zł miesięcznie, co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło, bowiem do nieprawidłowego wyliczenia renty z tytułu zwiększonych potrzeb za ten okres i zasądzenia renty za ten okres ponad zgłoszone żądanie,

c) powód dochodził renty na zwiększone potrzeby za okres od dnia 01.09.2009r. do dnia 30.09.2011r. w kwocie 10.299,41 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości, jak wynika z pisma z dnia 08.09.2014r. dochodził za ten okres renty w kwocie 9.796,51 zł miesięcznie, co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia renty z tytułu zwiększonych potrzeb za ten okres i zasądzenia renty za ten okres ponad zgłoszone żądanie,

d) powód dochodził renty na zwiększone potrzeby za okres od dnia 01.10.2012r. do dnia 31.10.2014r. w kwocie 6.375,55 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości, jak wynika z pisma z dnia 08.09.2014r. dochodził za ten okres renty w kwocie 3.659,32 zł miesięcznie, co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia renty z tytułu zwiększonych potrzeb za ten okres i zasądzenia renty za ten okres ponad zgłoszone żądanie,

e) powód dochodził bieżącej renty na zwiększone potrzeby (od 01.11.2014r.) w kwocie 7.840,55 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości, jak wynika z pisma z dnia 08.09.2014r. dochodził za ten okres renty w kwocie 3.659,32 zł miesięcznie, co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia renty z tytułu zwiększonych potrzeb za ten okres i zasądzenia renty za ten okres ponad zgłoszone żądanie,

f) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2001 wynosiło 1.315 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 898 zł brutto (650,02 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów,

g) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2002 wynosiło 1.315 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 898 zł brutto (652,72 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów,

- h) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2003 wynosiło 1.368 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 926 zł brutto (670,92 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów,
- i) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2004 wynosiło 1.409 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 954 zł brutto (687,93 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów,
- j) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2005 wynosiło 1.450 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 983 zł brutto (704,86 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów,
- k) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2006 wynosiło 1.472 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 998 zł brutto (712,29 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów,
- l) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2007 wynosiło 1.546 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 1.048 zł brutto (748,25 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów,
- m) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2008 wynosiło 1.860 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 1.248 zł brutto (928,98 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów,
- n) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2009 wynosiło 1.906 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 1.597 zł brutto (w okresie 01.01. - 31.08.2009r.; 1.179,02 zł netto) oraz 1.677 zł brutto (01.09. - 31.12.2009r.; 1.234,83 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów,
- o) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2010 wynosiło 2.039 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 1.677 zł brutto (1.234,83 zł netto) oraz 1.794 zł brutto (1.316,73 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów,
- p) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2011 wynosiło 2.182 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 1.794 zł brutto (1.316,73 zł netto) oraz 1.920 zł brutto (1.403,66 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów,
- q) wynagrodzenie nauczyciela stażysty w roku 2012 wynosiło 2.265 zł miesięcznie, podczas gdy w rzeczywistości wynosiło ono 1.920 zł brutto (1.403,66 zł netto) oraz 1.993 zł brutto (1.454,97 zł netto), co miało istotny wpływ na wynik sprawy - doprowadziło bowiem do nieprawidłowego wyliczenia odszkodowania z tytułu utraconych przez matkę powoda za ten okres dochodów.

2. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.

- a) art. 232 KPC, poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, że powód nie był w stanie wykazać utraconych dochodów matki za okres 2001 - 2008,
- b) art. 232 KPC w zw. z art. 6 KC, poprzez jego błędne zastosowanie, polegające na przyjęciu, iż powód wskazał wystarczające dowody dla potwierdzenia wysokości odszkodowania - utraconych dochodów matki odpowiadających

wynagrodzeniu nauczyciela stażysty, a więc, że wykazał, iż utraciła dochody w związku z wypadkiem na poziomie wskazanym w zaskarżonym wyroku,

c) art. 232 KPC, poprzez jego błędne zastosowanie polegające na ustaleniu minimalnego wynagrodzenia nauczyciela stażysty w oparciu o portal internetowy w sytuacji, w której ustalenie takiego wynagrodzenia winno znaleźć źródło w przepisach prawa powszechnie obowiązującego, tj. w rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Edukacji Narodowej i Sportu,

d) art. 232 KPC w zw. z art. 6 KC, poprzez jego błędne zastosowanie, polegające na przyjęciu, iż powód wskazał wystarczające dowody dla potwierdzenia wysokości dochodzonej renty na zwiększone potrzeby za okres od 01.05.2008r. do 30.10.2014r. i renty na zwiększone potrzeby bieżącej, a więc, że wykazał, iż wydatki w związku ze zwiększonymi potrzebami powinny kształtować się na poziomie wskazanym w zaskarżonym wyroku,

e) art. 233 KPC w zw. z art. 227 KPC, poprzez jego błędne zastosowanie, polegające na rażąco nieprawidłowej ocenie wiarygodności i mocy dowodowej zaoferowanych przez powoda dowodów, mających potwierdzić zasadność dochodzonego roszczenia w przedmiocie renty na zwiększone potrzeby, tj. zeznań matki powoda W. S. oraz przygotowanych przez nią zestawień, które nie znalazły żadnego potwierdzenia w pozostałym zgromadzonym materiale dowodowym, w szczególności w dokumentacji medycznej, opiniach biegłych czy dokumentach prywatnych bądź zeznaniach bezstronnych świadków i nie zostały w żaden sposób zweryfikowane przez Sąd I instancji u źródła, z którego informacje czerpała matka powoda,

f) art. 233 w zw. z art. 227 KPC, poprzez jego błędne zastosowanie, polegające na uznaniu, że załączone przez powoda zestawienia, tj. „zestawienie kosztów leczenia w skali rocznej - edukacja studia (...)” oraz „zestawienie wykonanej pracy; Opieka nad niepełnosprawnym (...)” mają jakąkolwiek wartość dowodową, pomimo że z uwagi na brak podpisu i fakt ich sporządzenia przez matkę powoda twierdzenia w nich zawarte, pod względem wartości dowodowej, tożsame są z relacją pozwu,

g) art. 233 KPC w zw. z art. 227 KPC, poprzez jego błędne zastosowanie, polegające na ustaleniu stanu faktycznego z rażącym przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów wyłącznie w oparciu o zeznania matki powoda W. S. i sporządzone przez nią zestawienia, która do osiągnięcia przez powoda pełnoletności działała w procesie w charakterze jego przedstawiciela ustawowego, a więc de facto w oparciu o zeznania samej strony procesu,

h) art. 321 § 1 KPC, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na wyrokowaniu ponad żądania zgłoszone przez powoda, tj. co do odszkodowania - utraconych dochodów przez matkę powoda za okres od 01.10.2012r. do 31.12.2012r. oraz za lata 2013 - 2014 oraz co do części renty na zwiększone potrzeby za okres 01.05.2008r. - 31.08.2009r., 01.09.2009r. - 30.09.2011r., 01.10.2012r. - 31.10.2014r. oraz renty bieżącej,

i) art. 233 KPC, poprzez jego błędne zastosowanie polegające na wybiórczym potraktowaniu przez Sąd I instancji zebranego materiału dowodowego, w szczególności opinii biegłej A. K. oraz opinii biegłych z (...) w T., w szczególności co do informacji na temat zakresu koniecznej i celowej rehabilitacji, jaką winien odbywać powód, co do możliwości finansowania rehabilitacji ambulatoryjnej i stacjonarnej powoda w ramach turnusów ze środków pochodzących z NFZ i braku konieczności sprawowania dodatkowej opieki nad powodem podczas pobytu podczas rehabilitacji stacjonarnej ponad opiekę sprawowaną przez personel placówek,

j) art. 233 KPC, poprzez jego błędne zastosowanie, polegające na nierozpatrzeniu przez Sąd I instancji całości zebranego materiału dowodowego i pominięcie, w szczególności informacji udzielonej przez (...) Zakład (...) we W. w piśmie z dnia 07.10.2014r., Wojewódzki Szpital (...) w K. w piśmie z dnia 08.10.2014r., (...) Centrum (...) w K. w piśmie z dnia 10.10.2014r. oraz NFZ (...) Oddział Wojewódzki w P. w piśmie z dnia 17.10.2014r. co do możliwości finansowania rehabilitacji ambulatoryjnej oraz stacjonarnej powoda w ramach turnusów ze środków pochodzących z NFZ i braku konieczności sprawowania dodatkowej opieki nad powodem podczas rehabilitacji stacjonarnej ponad opiekę sprawowaną przez personel placówek,

k) art. 745 § 1 w zw. z art. 770 KPC, poprzez jego błędne zastosowanie i pominięcie w rozliczeniu kosztów procesu rozliczenia kosztów postępowania zabezpieczającego,

3. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.

a) art. 444 § 1 KC, poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że roszczenie z tytułu odszkodowania - utraconych zarobków w związku z koniecznością opieki nad osobą poszkodowaną jest tożsame z roszczeniem z tytułu odszkodowania - kosztów opieki świadczonej na rzecz osoby poszkodowanej,

b) art. 361 w zw. z art. 444 § 1 KC, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że konieczność zakończenia prowadzenia działalności gospodarczej przez matkę powoda, a co za tym idzie utrata dochodów z prowadzonej działalności gospodarczej pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym ze zdarzeniem, za które odpowiedzialność ponosi pozwany,

c) art. 361 w zw. z art. 444 § 1 KC, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że matka powoda poniosła szkodę odpowiadającą kwocie minimalnego wynagrodzenia nauczyciela stażysty, pomimo że przed wypadkiem powoda prowadziła działalność gospodarczą i nie wykonywała zawodu nauczyciela stażysty,

d) art. 361 w zw. z art. 444 § 1 KC, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że matka powoda poniosła szkodę w związku z utratą dochodów z prowadzonej działalności gospodarczej za okres od 01.01. do 31.08.2001 r., pomimo że do dnia 31.08.2001 r. prowadziła działalność gospodarczą,

e) 354 § 2 w zw. z art. 362 w zw. art. 826 § 1 KC, poprzez ich niezastosowanie i nieuznanie, że matka powoda przyczyniła się do zwiększenia rozmiarów szkody, poprzez zaniechanie prowadzenia działalności, pomimo możliwości jej kontynuacji bez swojego osobistego udziału,

f) art. 361 w zw. z art. 444 § 1 w zw. z art. 8241 § 1 KC, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu do wyliczenia kwoty minimalnego wynagrodzenia nauczyciela stażysty kwoty minimalnego wynagrodzenia brutto,

g) art. 361 w zw. z art. 444 §§ 1 i 2 w zw. z art. 8241 § 1 KC, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na dwukrotnym uwzględnieniu kosztów opieki nad powodem - raz w ramach odszkodowania (spowodowanego koniecznością rezygnacji przez matkę z prowadzenia działalności), a drugi raz w ramach renty (zwrot kosztów opieki),

h) art. 361 w zw. z art. 444 § 2 w zw. z art. 8241 § 1 KC, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że powód poniósł szkodę, która winna być rekompensowana w kwotach renty wskazanych w zaskarżonym wyroku,

i) art. 361 w zw. z art. 444 § 2 KC, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że część wydatków wchodzących w skład renty na zwiększone potrzeby, w szczególności w postaci: rehabilitacji w B., kosztów dojazdów na tę rehabilitację, kosztów opieki podczas tej rehabilitacji oraz rehabilitacji w rozmiarze większym aniżeli wynika to z opinii biegłych mają charakter wydatków koniecznych i celowych.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, poprzez:

1. oddalenie powództwa co do kwoty 206.862 zł (pkt II wyroku),

2. oddalenie powództwa co do renty za okres od 01.05.2008r. do 31.10.2014r. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 31.10.2014r. do dnia zapłaty (pkt III lit. a-d wyroku),

3. oddalenie powództwa co do renty bieżącej od 01.11.2014r. płatnej z góry do 10 - go każdego miesiąca z odsetkami ustawowymi w wypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat (pkt III lit. e wyroku),

4. stosunkowe rozdzielanie kosztów postępowania przed Sądem I instancji,

5. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania zabezpieczającego w kwocie 22.803,84 zł.

Nadto strona pozwana wniosła o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania przed Sądem II instancji.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Strona pozwana wniosła o oddalenie apelacji powoda i zasądzenie na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Obie apelacje okazały się częściowo zasadne i skutkowały zmianą wyroku Sądu Okręgowego – a to na podstawie przepisu art. 386 § 1 k.p.c.

W pierwszej kolejności – z uwagi na zakres zaskarżenia wyroku należy odnieść się do apelacji strony pozwanej i zarzutów obejmujących błędy w ustaleniach faktycznych, rzutujących na rozstrzygnięcie oraz zarzutów naruszenia prawa procesowego. Ocena prawidłowości zastosowanych przepisów prawa materialnego może być dokonana wyłącznie po uprzednim stwierdzeniu, że ustalenia faktyczne, stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku, zostały poczynione zgodnie z obowiązującą procedurą.

Ustalenia Sądu Okręgowego Sąd Apelacyjny co do zasady przyjmuje za podstawę orzekania, w z zastrzeżeniem poniższych uwag.

Pierwsza grupa zarzutów, zawartych w pkt. 1 a-e apelacji strony pozwanej odnosi się do okresu, za który powód dochodził utraconych przez jego matkę dochodów oraz wysokości renty na zwiększone potrzeby, dochodzonej w poszczególnych okresach.

Co do tej pierwszej kwestii i wyprowadzonego zarzutu wyjścia ponad żądanie, Sąd Apelacyjny pragnie odwołać się do treści pisma procesowego powoda z dnia 8 września 2014 roku, złożonego do akt na rozprawie w dniu 9 września 2014 roku oraz treści odpowiedzi powoda na apelację pozwanego. W piśmie procesowym z dnia 8 września 2014 roku powód zmienił roszczenie z pkt. 2 pozwu w ten sposób, że ponad dochodzoną w tym punkcie kwotę, której domagał się do dnia 10 września 2012 roku włącznie, wniosł o zasądzenie od pozwanego kwoty 375.261.60 zł tytułem różnicy pomiędzy kwotą utraconego dochodu matki powoda w okresie od dnia 1 stycznia 2001 roku do dnia 30 września 2012 roku, a kwotą dochodzoną w pozwie z tego tytułu (1.120 zł od 10 maja 2008 roku do dnia 10 września 2012 roku) oraz po 3.659,32 zł tytułem dochodów utraconych przez matkę powoda, poczynawszy od października 2012 r. z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności każdej raty, poczynając od dnia 10 października 2012 roku (k- 856-857 akt). Z treści pisma procesowego z dnia 8 września 2014 roku wynika jednoznacznie, że do września 2012 roku powód dochodził skapitalizowanych utraconych dochodów matki powoda, zaś poczynając od października 2012 roku kwoty 3.659,32 złote miesięcznie z tego właśnie tytułu. Wbrew zarzutom apelacji tak też treść rozszerzonego powództwa rozumiał pozwany, czemu dał wyraz w swoim piśmie procesowym z dnia 25 września 2014 roku, kiedy oceniał odrębnie rentę w kwotach po 3.659,32 złote miesięcznie łącznie ze skapitalizowanymi utraconymi dochodami matki powoda i odrębnie rentę na zwiększone potrzeby od października 2012 roku w kwotach po 5.780,22 złote miesięcznie.

Z takim rozumieniem treści żądania koreluje stanowisko powoda, zaprezentowane w odpowiedzi na apelację oraz jednoznaczny w swej treści wywód zaprezentowany przez pełnomocnika powoda w toku rozprawy apelacyjnej.

Dalsze zarzuty, obejmujące wyjście ponad żądanie w zakresie renty na zwiększone potrzeby Sąd Apelacyjny także uznaje za bezzasadne. W tej kwestii także konieczne będzie odwołanie się do treści pozwu, pisma procesowego z dnia 7 lipca 2010 roku i pisma procesowego z dnia 8 września 2014 roku. W pozwie powód wskazywał, że zakres jego zwiększonych potrzeb obejmuje kwotę 11.426,51 złotych, a dochody utracone przez matkę obejmują kwoty po 1.120

złotych miesięcznie. Po potrąceniu kwoty wypłacanej dobrowolnie przez stronę pozwaną – 2.750 złotych miesięcznie żądanie obejmowało 9.796,51 złotych. Rozszerzenie żądania z tytułu renty o kwoty po 2750 złotych miesięcznie od września 2009 roku nastąpiło w piśmie procesowym z dnia 23 lipca 2010 roku (k- 483 akt). W uzasadnieniu pisma procesowego z dnia 8 września 2014 roku zakres zwiększonych potrzeb powoda obejmował już kwotę 12.213,18 złotych (a nie 11.426,51). Wbrew zarzutom apelującego Sąd nie przyjął, że żądanie obejmowało 10.291,41 złotych, a jedynie, że zakres zwiększonych potrzeb powoda wynosił taką kwotę, natomiast żądanie ograniczył do kwoty 9.066,41 złotych.

W kolejnym okresie, wyszczególnionym w apelacji - od 1 września 2009 roku do 30 września 2011 roku mamy już rozszerzenie żądania o kwotę 2750 złotych, czyli z tytułu zwiększonych potrzeb powód dochodził kwoty 11.426,51 złotych. Sąd uwzględnił żądanie do kwoty 10.066,41 złote - w granicach dochodzonej kwoty, a nie ponad nią.

Z przyczyn przytoczonych wyżej nie do zaakceptowania jest stanowisko pozwanego, forsowane w ramach różnych grup zarzutów apelacyjnych, że za okres od 1 października 2012 roku powód domagał się z tytułu renty jedynie kwoty 3659,32 złote miesięcznie. Przeczy temu treść pozwu, pisma procesowego z dnia 23 lipca 2010 roku, pisma procesowego z dnia 8 września 2014 roku, ale także treść pisma procesowego strony pozwanej z dnia 25 września 2014 roku.

Dotychczasowe rozważania pozwalają obalić zarzuty, obejmujące wyjście przez Sąd meriti ponad żądanie i naruszenie wskazanych przez apelującego przepisów – w tym w art. 321 §1 k.p.c. Zarzut taki natomiast jest zasadny w odniesieniu do skapitalizowanych utraconych dochodów matki powoda, aczkolwiek strona pozwana nie dostrzegła tej kwestii.

Dalsze zarzuty strony pozwanej, obejmujące błędy w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, a polegające na nieprawidłowym przyjęciu wysokości wynagrodzenia nauczyciela stażysty pozostają poza zakresem rozważań Sądu Apelacyjnego, a to wobec nieprzyjęcia wysokości tego wynagrodzenia, jako podstawy wyliczenia utraconego przez matkę powoda wynagrodzenia. Rację ma skarżący, że gdyby posłużyć się tym kryterium to należałoby się odwołać do wysokości wynagrodzenia przez niego wskazanej, niemniej jednak -zdaniem Sądu Apelacyjnego -nie było to konieczne i celowe. Różnica w wysokości przyjętego wynagrodzenia wynika z tego, że Sąd Okręgowy posłużył się danymi publikowanymi w Internecie, obejmującymi dane także ze szkół prywatnych i to w wysokości brutto . W tym zakresie zarzuty strony pozwanej, zawarte w apelacji są zasadne.

Dalsze zarzuty pozwanego obejmowały naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.

-art. 232 KPC, poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, że powód nie był w stanie wykazać utraconych dochodów matki za okres 2001 – 2008 oraz

art. 232 KPC w zw. z art. 6 KC, poprzez jego błędne zastosowanie, polegające na przyjęciu, iż powód wskazał wystarczające dowody dla potwierdzenia wysokości odszkodowania - utraconych dochodów matki odpowiadających wynagrodzeniu nauczyciela stażysty, a więc, że wykazał, iż utraciła dochody w związku z wypadkiem na poziomie wskazanym w zaskarżonym wyroku,

Z przebiegu procesu i postępowania dowodowego wynika w sposób nie budzący wątpliwości, że powód nie wykazał wysokości dochodów ,utraconych przez matkę w związku z koniecznością zagwarantowania powodowi należytej pomocy lekarskiej. (...) dowodowa w tym kierunku nie została podjęta. Rację ma skarżący, że nie było dostatecznych powodów, by dochody te ustalać wg wysokości wynagrodzenia nauczyciela stażysty, w dodatku z uwzględnieniem wysokości wynagrodzeń wypacanych w szkołach prywatnych i w wersji brutto, o czym będzie mowa poniżej.

Dalsza grupa zarzutów strony pozwanej obejmuje naruszenie przez Sąd Okręgowy przepisów art. art. 233 w zw. z art. 227 k.p.c. w zakresie oceny materiału dowodowego, w szczególności oceny zeznań matki powoda V. S. i sporządzonych przez nią zestawień, a w konsekwencji przyjęcie za udowodnione roszczeń powoda do wysokości uwzględnionej przez Sąd meriti w ramach renty i odszkodowania z tytułu utraconych dochodów matki powoda, a więc naruszenie art. 361 w zw. z art. 444 § 1 k.c.

Zarzuty te są zasadne jedynie w części.

Zgodnie z art. 444 § 1-2 k.c. w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia naprawienie szkody obejmuje wszelkie wyniki z tego powodu koszty. Jeżeli poszkodowany utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość, może on żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody odpowiedniej renty. Zasądzenie renty z tytułu zwiększenia się potrzeb poszkodowanego aktualne jest wówczas, gdy w wyniku doznanej szkody istnieje konieczność ponoszenia wyższych kosztów utrzymania w zakresie usprawiedliwionych potrzeb w porównaniu do stanu sprzed wyrządzenia szkody. Renta ta jest środkiem wyrównania np. kosztów stałej opieki pielęgnarskiej, odpowiedniego żywienia, koszty stałych konsultacji medycznych i lekarstw. W wyroku z dnia 11 marca 1976 r. (IV CR 50/76, OSNC 1/1977, poz. 11) Sąd Najwyższy uznał, że przyznanie renty z tytułu zwiększonych potrzeb na podstawie art. 444 § 2 k.c. nie jest uzależnione od wykazania, że poszkodowany te potrzeby faktycznie zaspokaja i ponosi wydatki z tym związane. Do przyznania renty z tego tytułu wystarcza samo istnienie zwiększonych potrzeb, jako następstwa czynu niedozwolonego.

Odwołując się do uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 października 1973 r. w sprawie II CR 365/73 (OSNC 1974/9/147) oraz uzasadnienia wyroku z dnia 15 lutego 2007 r. w sprawie II CSK 474/06 (LEX nr 274155) należy wskazać, że koszty pielęgnacji i opieki osoby poszkodowanej mieszczą się w ramach odszkodowania z art. 444 § 1 k.c. Legitymacja czynna w zakresie żądania zwrotu tych kosztów przysługuje poszkodowanemu niezależnie od tego, kto sprawuje opiekę nad nim (osoba bliska lub osoba inna). Ewentualny rozmiar roszczenia przysługującego poszkodowanemu, jeżeli konieczna jest mu pomoc innej osoby, zależy od wysokości dochodu utraconego przez osobę rezygnującą z pracy lub działalności gospodarczej, a gdy opieka może być wykonywana przez osobę trzecią - wysokość odszkodowania z tytułu utraty zarobków przez osobę bliską nie może przekraczać wynagrodzenia osoby mającej odpowiednie kwalifikacje do wykonywania takiej opieki.

W pierwszej kolejności omówienia wymaga kwestia żądania zgłoszonego w pozwie w kwotach po 1.120 złotych miesięcznie, a następnie w piśmie procesowym, złożonym do akt w dniu 9 września 2014 roku w kwocie 375.261,60 złotych. Żądanie obejmowało utracone dochody matki powoda w okresie od 1 stycznia 2001 roku do 30 września 2012 roku, a następnie od października 2012 roku kwoty po 3659,32 złote miesięcznie. Szczegółowe wyliczenie zostało załączone do w/w pisma procesowego. W uzasadnieniu pozwu powód podał, że z uwagi na konieczność zapewnienia powodowi całodobowej opieki, jego matka zrezygnowała z prowadzenia własnej działalności gospodarczej i poświęciła się całkowicie opiece nad niepełnosprawnym synem. Już wtedy powód wskazywał, że działalność gospodarczą W. S. zakończyła 8 lat wcześniej i nie ma możliwości wykazania dochodu, jaki utraciła. Wobec tego odwołał się do wynagrodzenia opiekuna, stawki 10 złotych za godzinę i przyjął, że to utracone wynagrodzenie obejmuje 14 dni w miesiącu po 8 godzin dziennie, co dało 1120 złotych miesięcznie. Z kolei wyliczenie załączone do pisma procesowego z dnia 8 września 2014 roku obejmuje okres od grudnia 2000 roku i zostało sporządzone w taki sposób, że matka powoda wskazała ile godzin dziennie poświęcała na naukę syna i za te godziny wyliczyła dochodzoną kwotę wg wynagrodzenia nauczyciela stażysty, potem wyliczyła ile godzin dziennie powód był rehabilitowany i wyliczyła należność nazwaną utraconymi dochodami wg stawki za rehabilitację, by wreszcie wyliczyć pozostały czas poświęcony opiece i przyjąć stawkę dla opiekunki. W ten sposób np. za okres od września 2001 do grudnia 2003 roku matka powoda za cztery godziny dziennie utraciła zarobek nauczyciela, za 3,5 godziny dziennie utraciła dochód rehabilitanta, a za 7 godzin dziennie wynagrodzenie opiekuna. (k- 873-874 akt). Taki schemat obejmuje całe wyliczenia na k- 871-880 akt. Dodatkowo wyliczany był dowóz do B., uwzględniany w analizowanych tabelach. Poza sporem jest, że zgodnie z decyzją Prezydenta Miasta K. z dnia 3 września 2001 roku nr (...) przedmiotem prowadzonej przez W. S. działalności gospodarczej był handel artykułami rolno-spożywczymi pochodzenia krajowego i zagranicznego, handel opałem, import/eksport opału, przetwórstwo rolno-spożywcze, krawiectwo, usługi w zakresie pakowania artykułów spożywczych i rolno-spożywczych. Matka powoda jest z wykształcenia psychologiem, nie ma uprawnień pedagoga i nie ma kwalifikacji wymaganych od rehabilitanta. Roszczenie określone jako utracone dochody zależy w swej wysokości od dochodu utraconego przez osobę rezygnującą z pracy lub działalności gospodarczej . Tym samym powód winien wykazać wysokość utraconego dochodu matki w związku z rezygnacją z jej działalności. Tak określone roszczenie nie zostało przez powoda udowodnione i żadne dokumenty pozwalające ocenić rozmiar

rzeczywistych strat po stronie matki powoda nie zostały przedstawione. Rację ma strona pozwana, że oba roszczenia – obejmujące koszty opieki i utracone dochody mieszczą się w dyspozycji przepisu art. 444 § 1 zd. 1 k.c., nie są one jednak tożsame i wymagają wykazania innych okoliczności. Roszczenie z tytułu utraconych dochodów nie zostało uwodnione w żaden sposób. Powód, dochodząc utraconych przez matkę zarobków winien je udowodnić. W sprawie nie zostały przedstawione żadne dokumenty, które choćby w przybliżeniu pozwalałyby oszacować utracony dochód. W żadnym razie zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie może ono być określone w sposób, w jaki uczyniła to matka powoda, czyli poprzez „uzawodowienie” czasu, jaki musiała poświęcić na opiekę nad chorym dzieckiem. Nie można wyliczyć dochodów utraconych przez matkę powoda poprzez przyjęcie, że pracowała ona na półtora etatu jako nauczyciel, w określonym przez nią wymiarze jako wykwalifikowany rehabilitant, a w pozostałym czasie, jako wykwalifikowana opiekunka i jej utracony dochód jest równy wynagrodzeniu osób zajmujących się tymi profesjami. Taki sposób wyliczenia utraconego dochodu nie ma żadnego uzasadnienia w przepisie art. 444 § 1-2 k.c. Nadto nie można nie zauważyć, że do wytoczenia powództwa strona pozwana pokrywała koszty rehabilitacji powoda i niezbędnej pomocy medycznej. Do maja 2008 roku strona pozwana wypłaciła z tego tytułu 285.778,42 złote.

Niemniej jednak Sąd Apelacyjny dostrzegając sposób wyliczenia żądania określonego jako utracone dochody i przedstawioną argumentację uznał, że powód dochodził de facto kosztów opieki zapewnianej mu przez matkę – początkowo podczas pobytu w szpitalach, a potem w czasie pobytu w domu i placówkach (...), w których był leczony i rehabilitowany.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, określając zakres niezbędnej powodowi pomocy mieć należy na względzie, że w chwili wypadku powód miał ledwie 8 lat, był w wieku wczesnoszkolnym. Gdyby nie uległ wypadkowi wymagałby wielu starań i pomocy ze strony matki, także w zakresie zajęć szkolnych. Ta pomoc byłaby niezbędna w zakresie odprowadzenia dziecka do szkoły i do domu. Powszechnie znane jest zaangażowanie rodziców w przygotowanie pomocy naukowych dla dzieci w wieku szkolnym, pomoc w wyszukiwaniu niezbędnych materiałów i informacji. To właśnie nikt inny tylko rodzice uczą dzieci metodologii w pracy szkolnej. Nie ulega wątpliwości, że także w przypadku powoda należy uwzględnić czas niezbędny do zapewnienia prawidłowego rozwoju dziecka w wieku szkolnym, czas spędzany wspólnie z dzieckiem z racji budowania więzi w rodzinie i kształtowania charakteru, by dziecko mogło funkcjonować w społeczeństwie, w szczególności w grupie rówieśniczej. Nie cały więc czas, jaki matka powoda poświęcała swojemu dziecku może być uznany za następstwo doznanego urazu. Należy też uwzględnić, że powód nie jest jedynym dzieckiem W. S. oraz że krótko po wypadku zginął ojciec powoda. Tym samym czas, jaki w normalnym biegu wydarzeń matka musiałaby poświęcić dzieciom był znaczący. Stąd ten wyliczony w procesie na naukę i rehabilitację jest zawyżony.

Nie można zgodzić się ze stroną pozwaną, że nie było podstaw do uwzględnienia żądania w omawianym zakresie za cały rok 2001, skoro wykreślenie z ewidencji działalności gospodarczej nastąpiło dopiero w dniu 3 września 2001 roku, a wniosek został złożony w dniu 31 sierpnia 2001 roku. Nie sposób zapomnieć, że wypadek z udziałem dwójki dzieci W. S. był zdarzeniem nagłym, nieprzewidzianym przez nikogo, a tuż po wypadku powód znalazł się kolejno w kilku szpitalach. Matka była skoncentrowana na zapewnieniu dziecku skutecznego i wielopłaszczyznowego leczenia, więc wykreślenia działalności dokonała w dogodnym dla siebie czasie. Nie zmienia to jednak faktu, że działalności nie wykonywała.

Ostatecznie, uwzględniając zakres niezbędnej powodowi pomocy Sąd Apelacyjny uznał, że w okresie od stycznia do sierpnia 2001 roku powód wymagał opieki ze strony matki w wymiarze 16 godzin dziennie, przy stawce wskazanej przez nią samą 5,5 za godzinę. Następnie od września 2001 roku do grudnia 2003 roku uzasadniona opieka wynosiła 10 godzin dziennie, przy stawce tożsamej. W okresie od stycznia 2004 roku do kwietnia 2008 roku pomoc ta była uzasadniona w wymiarze średnio 8 godzin dziennie, przy stawce 8 złotych za godzinę (przyjmowanej przez matkę powoda i stosowanej w usługach opiekuńczych w tamtym okresie). Stawki wynagrodzenia za usługi opiekuńcze są przyjmowane w judykaturze jako kryterium pomocnicze dla odpowiedniego wyważenia roszczeń z tytułu opieki dla poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych. Za cały ten okres w każdym miesiącu należało odjąć kwotę 420 złotych tytułem świadczenia otrzymywanego przez W. S. z racji opieki nad powodem. Za pierwszy z wymienionych okresów (8 miesięcy) koszty opieki zamknęły się kwotą 17.760 złotych, za drugi 34.440 (28 miesięcy), a za trzeci 53.040. Łącznie za czas od stycznia 2001 roku do 30 kwietnia 2008 roku na rzecz powoda Sąd Apelacyjny zasądził

105.240 złotych, zmieniając w tym zakresie wyrok Sądu Okręgowego, a to na podstawie art. 386§ 1 k.p.c. W piśmie procesowym z dnia 8 września 2014 roku, od kwoty, o którą zostało rozszerzone żądanie nie były dochodzone odsetki i w tym zakresie Sąd meriti wyszedł ponad żądanie .

Przechodząc do dalszych zarzutów, zawartych w apelacji strony pozwanej, a dotyczących wysokości renty na zwiększone potrzeby należy przywołać na wstępie opinie biegłego rehabilitanta A. K. oraz Zakładu Medycyny Sądowej w B.. Biegła A. K. przyjęła, że intensywna rehabilitacja A. w okresie pourazowym z wykorzystaniem metod neurofizjologicznych była uzasadniona i była wręcz niezbędna dla wykorzystania możliwości kompensacyjnych mózgu, szczególnie w okresie rozwoju. Korzystanie z nowoczesnych metod neurorozwojowych pozwoliło uzyskać poprawę ruchową, odzyskać zdolność samodzielnego poruszania się, kontroli napięcia mięśni kontroli ruchów czynnych. Dla podtrzymania osiągniętej sprawności powód wymaga dalszej rehabilitacji. Biegła wskazywała na konieczność odbywania dwóch 4-6 tygodniowych turnusów rehabilitacji w roku oraz dwóch –trzech cykli ambulatoryjnych.(opinia pisemna k- 567-568)

W opinii (...) w T. Zakładu Medycyny Sądowej w B. przyjęto, że dotychczasowa rehabilitacja przyniosła pozytywne efekty, więc celowe byłoby prowadzenie rehabilitacji metodą (...) w ramach usług prywatnych- 2 godziny w tygodniu przez cały czas trwania nauki. (opinia k- 705 akt). Z opinii uzupełniającej wydanej przez ten Zakład (...) wynika, że u powoda z uwagi na występujące zaburzenia nastroju i osobowości wskazana jest terapia psychologiczna- jedno spotkanie raz na tydzień lub dwa tygodnie. Rozważenia wymaga także terapia farmakologiczna, jako wparcie terapii psychologicznej czy psychiatrycznej. Należy rozważyć kontynuowanie treningu funkcji poznawczych metodą biofeedback. U powoda stwierdzono wskazania do kontynuacji rehabilitacji metodą (...) ta terapia przynosi u powoda wymierne korzyści oraz systematycznie poprawia stan funkcjonalny. Biegli z (...) w B. przyjęli we wnioskach, że jeśli metoda jest u danego pacjenta skuteczna, to należy ją kontynuować. Biegli wskazali także, że zakres rehabilitacji wskazany przez biegłą A. K. to absolutne minimum, korzystniejsze byłoby jednak ćwiczenie systematyczne, czyli dwa razy w tygodniu oraz dwa turnusy stacjonarne w roku, przy czym skorzystanie przez powoda z tych świadczeń w ramach NFZ jest mało prawdopodobne.

Wnioski tych opinii należy połączyć z zeznaniami W. S. i dokonać oceny zakresu zwiększonych potrzeb, wskazywanych przez powoda w ramach renty na zwiększone potrzeby. Wbrew zarzutom strony pozwanej ocena dokonana przez Sąd meriti nie opierała się jedynie na zdeprecjonowanych przez skarżącego zestawieniach matki powoda. Ocena ta była powiązana właśnie z w/w opiniami i doświadczeniem życiowym, a nadto z dokumentami załączonymi do pozwu, w szczególności fakturami potwierdzającymi wysokość kosztów ponoszonych na leczenie i rehabilitację powoda. Zarzuty apelacji związane z tą częścią rozważań są pozbawione podstaw.

Rozważając wysokość renty na zwiększone potrzeby w związku z zarzutami zawartymi w apelacji strony pozwanej Sąd Apelacyjny przyjął, co następuje, dokonując korekty zapadłego rozstrzygnięcia:

W piśmie procesowym z dnia 8 września 2014 roku powód wyodrębnił dwa okresy, za które domagał się zasądzenia renty – od maja 2008 roku do 30 września 2012 roku i od 1 października 2012 roku, kiedy to pojął studia we W..- k- 857-858 i 858-859 akt oraz dane z tabel załączonych do pozwu i w/w pisma procesowego). Odnosząc się do poszczególnych kwot, wskazanych za te okresy uznać należało, że w świetle zasad prowadzenia rehabilitacji powoda w B. w systemie tydzień w B. tydzień w domu , celowym było najęcie mieszkania w B. – kwota 1.019,65 zł miesięcznie, związana z najmem została wykazana umowami, zawartymi z osobami mającymi tytuł prawny do lokalu (poz. 1 tabeli k- 26 akt) . Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie podlegała natomiast uwzględnieniu kwota zużytych mediów w tym lokalu. Gdyby powód przebywał w domu także zużywałby media na własne potrzeby.(poz. 1 tabeli z k- 26) . Uwzględnieniu podlegały koszty rehabilitacji funkcjonalnej, prowadzonej przez W. R. (1) w Centrum (...).G. w B. w wymiarze 43,5 godziny w skali miesiąca oraz koszty rehabilitacji prowadzonej metoda E. B. w B. -w wymiarze 4,5 godziny na miesiąc/ 80 zł za godzinę. (poz. 2 i 3 tabeli). Stan emocjonalny powoda uzasadniał prowadzenie terapii psychologicznej i rehabilitacji funkcjonalnej - prywatnie przez W. R. (1) w wymiarze 2 godziny na miesiąc. (poz. 4 tabeli) .Sąd Apelacyjny uwzględnił także koszt rehabilitacji –treningu pamięci w (...) w K.-2,5 godziny w skali miesiąca (poz. 5 tabeli). Za zasadny należało uznać także zakupu 2 sztuk oprawek do okularów w roku-120 zł każda - 20 złotych miesięcznie

oraz 27 złotych w skali miesiąca na zakup ponad refundację soczewek do okularów (1 para w granicach 200 złotych -38 zł refundacja x 2:12 – jak wynika z dokumentów znajdujących się na k- 86 i 175 akt w roku 2008 dla powoda zostały nabyte dwie pary okularów – jedno za 224 złote i kolejne za 179 złotych- średni koszt to kwota 200 złotych) (poz. 6-7 tabeli k- 26 i 27 akt). Brak koordynacji ruchowej powodował, że z dużą dozą prawdopodobieństwa należało przyjąć niszczenie okularów przez powoda w wymiarze ponadprzeciętnym. Nie było podstaw do kwestionowania kosztu zakupu leku N. w kwocie wskazanej przez powoda, ani kosztów dojazdu do szkoły w K.(poz. 8 i 11 tabeli k- 27 i 28 akt). Jest oczywiste, że stopień niepełnosprawności powoda powodował konieczność dowożenia go do szkoły. Koszty zakupu obuwi ortopedycznego –ponad refundację - Sąd Apelacyjny uznał do kwot po 150 złotych miesięcznie, a koszty zakupu wkładek do kwoty 20,83 złote.(w roku 2008 jedno buty zostały nabyte za 390 złotych (k- 87 akt), druga para za 1284 złote (k-109 akt) , do tego jedna para wkładek za 250 złotych- faktura k- 180 akt)(poz. 9 i 10 tabeli) . Koszty dojazdów na rehabilitację –z pominięciem dojazdu na obóz rehabilitacyjny raz w roku, nie mogą zostać zakwestionowane, a to wobec konieczności stałego przemieszczania się z K. do B., gdzie powód był specjalistycznie rehabilitowany w sposób i metodami uznanymi przez biegłą ds. rehabilitacji i Zakład Medycyny Sądowej w B.(poz. 13 k- 28) . Nie było podstaw do zakwestionowania kosztów rehabilitacji domowej w kwotach po 33,33 złote miesięcznie (poz. 12 tabeli), kosztów dojazdu na obóz rehabilitacyjny, kosztów pobytu na tym obozie (poz. 13 tabeli).

W ramach zarzutów zawartych w apelacji strony pozwanej zweryfikowaniu podlegały koszty opieki, uwzględnione w rencie i objęte zestawieniem na k- 858 akt. Jeśli chodzi o wynagrodzenie opiekuna na obozie rehabilitacyjnym powód przyjął 330 godzin po 18 złotych za godzinę, czyli wynagrodzenie za 24 godziny na dobę przy 14 dniowym pobycie. Koszty te Sąd Apelacyjny uznał do wymiaru 10 godzin dziennie, czyli 2.520 złotych rocznie i 210 złotych miesięcznie. Kolejne koszty opieki - w czasie ferii zimowych i wakacji letnich, – czyli 9 tygodni w roku -190 godzin i 18 złotych za godzinę także należało zweryfikować do kwot po 315 złotych miesięcznie. Powód nie wymagał wtedy pomocy wykwalifikowanego opiekuna, jaki towarzyszył mu na obozie rehabilitacyjnym. Przyjmując, że opiekę w tym czasie mogła sprawować matka lub osoba trzecia- i przyjmując zakres niezbędnej pomocy na 8 godzin dziennie i stawkę 7,50 zł za godzinę otrzymamy w skali miesiąca 315 złotych. Pozostałe koszty opieki w czasie roku szkolnego, ustalone na kwotę 1857,25 złotych Sąd Apelacyjny zweryfikował do kwoty 600 złotych miesięcznie, przy założeniu, że skutkiem wypadku była dodatkowa pomoc w wymiarze 8 godzin dziennie, przy stawce 7,50 złotych za godzinę. Przyjmując za zasadne w całości wyliczenie zaprezentowane przez powoda należałoby uznać, że niemal każda godzina spędzona z powodem przez jego matkę winna być rekompensowana i to podwójnie – raz w ramach kosztów opieki ujętych w ramach renty na zwiększone potrzeby, a drugi raz w ramach utraconych dochodów matki, stanowiących de facto koszty „uzawodowionej” opieki nad dzieckiem.

Dalszej analizy wymagała wysokość renty za czas, kiedy powód podjął studia we W., czyli od października 2012 roku. Odnosząc się kolejno do składników tej renty, zawartych w uzasadnieniu pisma procesowego z dnia 8 września 2014 roku w związku z zarzutami apelacji strony pozwanej Sąd Apelacyjny przyjął, że weryfikacji podlegały koszty rehabilitacji w prywatnym gabinecie M. Ł. (2) we W., a to w odniesieniu do zakresu rehabilitacji, wskazanego przez Zakład Medycyny Sądowej w B.. Uwzględnić należało 2 godziny tygodniowo przy stawce 80 złotych za godzinę przez 10 miesięcy w roku akademickim – 533,33 złote miesięcznie. Z pozostałych elementów składowych renty weryfikacji podlegały koszty zakupu obuwi ortopedycznego – wg zasad z poprzedniego okresu, czyli do kwoty 150 złotych miesięcznie, koszt zakupu jednej pary wkładek ortopedycznych to 250 złotych rocznie, czyli 20,83 za miesiąc. Nie został także uwzględniony koszt zakupu komputera ponad refundację, bo z pewnością także gdyby nie wypadek powód byłby wyposażony w komputer pomocny w nauce i kontaktach ze światem. Uwzględnieniu podlegał wymieniony w punkcie 19 tabeli na k- 869 akt koszt pobytu na obozie rehabilitacyjnym pominięty w zestawieniu z pisma procesowego z dnia 8 września 2014 roku(33 złote miesięcznie). Jest to koszt uzasadniony obiema powołanymi opiniami -biegłej ds. rehabilitacji i opinia (...) w B.. Mimo kwestionowania treści oświadczeń z k- 1095 i 1096 akt i nieprzesłuchania M. i K. B. w charakterze świadków-co zasadnie zarzuciła strona pozwana w apelacji Sąd Apelacyjny uwzględnił wskazane w tych oświadczeniach i objęte zestawieniem koszty opieki nad powodem podczas pobytu we W.. Wynikający z ustalonych okoliczności faktycznych stan niepełnosprawności powoda, sposób jego codziennego funkcjonowania, ograniczone możliwości samoobsługi, czynności w których trzeba mu pomóc, by zdołał się ubrać, zjeść posiłki, dotrzeć na uczelnię, na basen, na rehabilitację niewątpliwie generuje dodatkowe koszty, co do których powód musiał zawrzeć

umowę z osobami poświęcającymi swój czas. Zakres opieki wskazany w tych oświadczeniach jest usprawiedliwiony, a stawka nieprzekraczająca 13 złotych za godzinę jest prawdopodobna. Zatem w ramach renty za ten okres, poza pozostałymi nie kwestionowanymi składnikami, wskazanymi przez samego powoda, Sąd uwzględnił koszty opieki. Obecnie powód w B. przebywa jedynie w czasie wakacji i koszty z tym związane także podlegały uwzględnieniu. Metody stosowane w ośrodku w B. zostały uznane za skuteczne i celowe dla rehabilitacji powoda, zatem nie można pozbawiać go, jako osoby poszkodowanej wskutek wypadku, prawa wyboru ośrodka o takim stopniu referencyjności, jaki uzna za najbardziej dla siebie odpowiedni, choćby pociągało to za sobą dodatkowe koszty.

Za ten okres Sąd nie uwzględnił kosztów opieki wyliczonych przez matkę powoda w ramach utraconych dochodów –chodzi o czas spędzony z powodem podczas dowozu i przywozu z uczelni dwa razy w miesiącu, opieka w czasie dwóch weekendów w miesiącu i świąt. Sąd uznał, że spędzenie tego czasu z powodem bez wynagrodzenia mieści się w relacjach panujących w normalnie funkcjonującej rodzinie i nie podlega dodatkowemu wyrównaniu. Nie jest przekonujący argument, że matka powoda nie ma w analizowanym okresie możliwości podjęcia zatrudnienia z uwagi na trudną do przewidzenia przyszłość co do kontynuacji edukacji przez powoda. Sąd Apelacyjny kierował się stanem sprawy istniejącym na datę orzekania. Na ten czas takie przeszkody nie istniały.

Powyższe wywody i wyliczenia skłoniły Sąd Apelacyjny do zasądzenia na rzecz powoda renty w kwotach po 5270, 61 złotych za okres od 1 maja 2008 roku do 30 listopada 2008 roku. Kwota ta obejmuje wyliczoną powyżej rentę w kwocie 5.878,61 zł, pomniejszoną o świadczenie wypłacane matce z tytułu rezygnacji z zatrudnienia w związku z opieką nad dzieckiem w kwocie 420 złotych i zasiłek pielęgnacyjny dla A. w kwocie 153 złote miesięcznie.

Za kolejny okres – od dnia grudnia 2008 roku do dnia 31 marca 2009 roku wysokość renty nie uległa zmianie, tyle że strona pozwana zaczęła wypłacać powodowi kwoty po 5000 złotych miesięcznie z ramach udzielonego zabezpieczenia.

Za wrzesień i październik 2009 roku zasądzeniu podlegała kwota 3020,61 złotych. Za ten czas renta jest w poprzedniej wysokości, tyle że powód rozszerzył powództwo o kwotę 2750 złotych, wypłacaną dotychczas dobrowolnie przez pozwanego i uzasadnioną co do wysokości, nadal uzyskując w ramach zabezpieczenia po 5000 złotych miesięcznie.

Za kolejny okres – od 1 listopada 2009 roku do 31 sierpnia 2010 roku oraz od 1 września 2010 roku do 30 września 2012 roku zasądzeniu w ramach renty z art. 444 k.c. podlegała kwotą 2.920,61 złotych –niższa w relacji do poprzedniego okresu o 100 złotych, a to z uwagi na to, że świadczenie przysługujące matce w związku z rezygnacją z zatrudnienia zostało podwyższone o 100 złotych miesięcznie do kwoty 520 złotych.

Za okres od października 2012 roku do września 2014 roku renta nie została uwzględniona, a to wobec faktu, że wyliczone świadczenie obejmowało 5244 złote miesięcznie, tytułem zabezpieczenia pozwany wypłacał po 5000 złotych miesięcznie, świadczenie należne matce z tytułu rezygnacji z zatrudnienia, podlegające uwzględnieniu wynosiło 520 złotych, a zasiłek pielęgnacyjny 153 złote.

Renta za okres od października 2014 roku wynosząca 5244 złote została pomniejszona o 153 złote z tytułu zasiłku pielęgnacyjnego. Zasiłek wypłacany matce nie był już odliczany, bo jej opieka nad dzieckiem nie była uwzględniona w ramach renty. Przy takim sposobie zasądzenia renty nie została uwzględniona kwota przekazana przez Fundację (...) z Pomocą. Świadczenia tego typu nie mają charakteru stałego, wypłacane są w miarę wpływu środków i mogą być przeznaczane na różne cele.

Uwzględniając częściowo apelację wywiedzioną przez powoda i zawarte w niej zarzuty Sąd Apelacyjny zasądził rentę za okres do dnia 1 maja 2008 roku do dnia 30 listopada 2008 roku z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, poczynając do dnia 18 marca 2009 roku tj. daty doręczenia odpisu pozwu – wobec braku akt szkodowych i przedsądowego wezwania do zapłaty datą od której strona pozwana pozostawała w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia była data doręczenia odpisu pozwu (dowód doręczenia k- 219a akt). Podobnie uczynił co do rat renty za okres od 1 grudnia 2008 roku do dnia 31 marca 2009 roku. Za kolejny okres od zasądzonych rat renty odsetki bieżą od 11 dnia każdego miesiąca. Po rozszerzeniu powództwa o kwotę 2750 złotych, co nastąpiło w dniu 31 sierpnia 2010 roku odsetki od poszczególnych rat renty bieżą od daty rozszerzenia powództwa. Od rat renty bieżącej odsetki zostały zastrzeżone od

11-go dnia każdego miesiąca w razie opóźnienia w spełnieniu świadczenia przez stronę pozwaną. Podstawę zasądzenia odsetek stanowi przepis art. 481§ i 2 k.c. Pogląd Sądu I instancji o dacie początkowej biegu odsetek, ustalonej na datę wyrokowania Sąd Apelacyjny uznał nie nietrafny i skutecznie podważony w apelacji powoda.

Ponad kwoty uwzględnione powództwo podlegało oddaleniu, jako pozbawione uzasadnionych podstaw faktycznych i prawnych, a nadto w części jako nieudowodnione.

Ponowne rozliczenie kosztów procesu doprowadziło do uznania, że powód wygrał proces w 43,60%. Powód poniósł koszty zastępstwa procesowego w kwocie 7.217 złotych, a strona pozwana koszty w kwocie 9.752 złote. Pozwany winien ponieść koszty procesu w kwocie 7.398,48, a poniósł w kwocie 9.752 złote, więc różnica podlegała zasądzeniu na jego rzecz od powoda na podstawie art. 100 k.p.c. w związku z § 6 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu/ t. jedn. Dz. U. z 2013 poz. 461/

Na podstawie art. 113 ust.1ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 1025) w zw. z art. 100 k.p.c. należało pobrać od strony pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Kaliszu nieuiszczoną opłatę sądową od uwzględnionej części żądania.

Na podstawie art. 102 k.p.c., mając na uwadze stan zdrowia powoda, trwale następstwa urazu, jego sytuację majątkową i rokowania na przyszłość Sąd postanowił nie obciążać powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

Na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny oddalił obie apelacje w pozostałej części, uznając, że ponad to co zostało omówione powyżej nie było podstaw do ich uwzględnienia.

Sąd Apelacyjny na podstawie art. 102 k.p.c. z tych samych powodów, o których wyżej nie obciążył powoda kosztami postępowania apelacyjnego i zabezpieczającego. Z rozliczenia kosztów postępowania apelacyjnego to powód winien pokryć część kosztów procesu należnych stronie pozwanej. Argumentacja powoda, co przyczyni wszczęcia egzekucji po uzyskaniu zabezpieczenia na kwotę 5000 złotych nie jest przekonująca, zwłaszcza, że gdyby Sąd Okręgowy i Apelacyjny ją podzielał powód uzyskałby dodatkowe zabezpieczenie na kwotę 2.750 złotych. Jego wniosek w tym zakresie został uznany za niezasadny i oddalony. Zatem to powoda winny obciążać koszty postępowania zabezpieczającego i dlatego Sąd Apelacyjny także w tym zakresie skorzystał z dobrodziejstwa wynikającego z art. 102 k.p.c.

W toku postępowania rozpoznawanych było kilka zażaleń. Każda ze stron w części je przegrała, zatem ich koszty podlegały wzajemnemu zniesieniu na podstawie art. 100 k.p.c..